

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra církevních dějin a literární historie

Simona Host'ovecká

**Postava Sherlocka Holmese v raných prózách
Arthura Conana Doylea**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Michal Charypar, Ph.D.

Praha 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11.06. 2024

Simona Hošťovecká

Bibliografická citace

Postava Sherlocka Holmese v raných prózách Arthura Conana Doylea [rukopis]:
Bakalářská práce / Simona Host'ovecká; vedoucí práce: Mgr. Michal Charypar, PhD. --
Praha, 2024. – 53 s.

Anotace

Bakalářská práce se bude zabývat postavou Sherlocka Holmese v raných románech Arthura Conana Doylea ve Studii v Šarlatové a Podpisu čtyř a v povídce Poslední případ. Zaměří se tedy na vznik postavy Sherlocka Holmese a způsob jejího utváření ve zmíněných prózách – jeho vzhled, charakter, detektivní činnost s využitím dedukčních schopností, prostředí bydliště apod. Důležitým tématem bude součinnost postavy Holmese s dalšími postavami, zejména s dr. Watsonem a s jejich úhlavním nepřítelem Jamesem Moriartym. Těžiště práce bude spočívat v interpretaci románu Šarlatová studie, ostatním dvěma pracím bude věnován vedlejší rozbor. Práce se též zaměří na literárně historický kontext a odborné pojmy. Podle předběžného plánu bude rozdělena na čtyři části. První část podá stručný výklad o literárně historickém kontextu dané doby, o Arthuru Conanu Doyleovi a kánonu příběhů Sherlocka Holmese. Druhá část se bude zabývat popisem jednotlivých pojmů na základě teorie (mj. detektivní žánr, literární postava, metody dedukce). Třetí část bude věnována jednotlivým postavám. Čtvrtá část se zaměří na stručnou interpretaci textu na základě dvou románů a jedné povídky. Pro zpracování problematiky literární postavy práce využiji teorii Daniely Hodrové.

Klíčová slova

Arthur Conan Doyle – Sherlock Holmes – konec 19. století – anglická próza – detektivní próza – literární postava – Studie v Šarlatové – James Moriarty – dr. Watson

Abstract

The bachelor thesis will deal with the character of Sherlock Holmes in Arthur Conan Doyle's early novels *A Study in Scarlet* and *The Sign of the Four* and in the short story *The Final Problem*. It will therefore focus on the emergence of the character of Sherlock Holmes and the way it is shaped in the aforementioned novels – his appearance, character, detective work using deductive skills, the environment of his residence, etc. An important theme will be the interaction of Holmes with other characters, especially Dr. Watson and their arch-enemy James Moriarty. The focus of the thesis will be on the interpretation of the novel *A Study in Scarlet*, with the other two works receiving secondary analysis. The thesis will also focus on literary historical context and technical terms. According to the preliminary plan, it will be divided into four parts. The first part will give a brief account of the literary and historical context of the period, Arthur Conan Doyle and the canon of Sherlock Holmes stories. The second part will deal with a description of the various concepts based on theory (including the detective genre, literary character, methods of deduction). The third part will be devoted to individual characters. The fourth part will focus on a brief interpretation of the text based on two novels and one short story. I will use Daniela Hodrová's theory to work on the literary character issue of the thesis.

Keywords

Arthur Conan Doyle – Sherlock Holmes – end of 19th century – English fiction – detective fiction – literary character – *A Study in Scarlet* – James Moriarty – Dr. Watson

Počet znaků (včetně mezer): 106 181

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce panu Mgr. Michalovi Charyparovi, PhD., který se mnou měl velkou trpělivost a pomáhal mi posunout se dál.

Dále bych chtěla poděkovat rodině, která mi pomáhala, abych se nervově nezhroutila.

Obsah

Úvod.....	8
1. Literárně historický kontext	10
1.1. Viktoriánská doba	10
1.2. Arthur Conan Doyle.....	11
1.3. Kánon Sherlocka Holmese.....	12
1.4. Adresa Baker Street 221B.....	12
2. Teorie	14
2.1. Detektivka	14
2.1.1. Metody dedukce	16
2.1.2. Rozdíl mezi dedukcí a indukcí.....	17
2.2. Literární postava.....	17
3. Literární postavy	20
3.1. Sherlock Holmes	20
3.1.1. Historie vzniku a inspirace.....	20
3.1.2. Život	21
3.1.3. Charakteristika	23
3.1.4. Dedukční činnost.....	24
3.2. Dr. Watson	27
3.2.1. Inspirace	27
3.2.2. Život	28
3.2.3. Charakteristika	29
3.3. James Moriarty.....	31
3.3.1. Život a inspirace.....	31
3.3.2. Charakteristika	33
4. Román sira Arthura Conana Doylea.....	36
4.1. Studie v šarlatové	36
4.1.1. Funkce postav	36
4.1.2. Interakce postav	37
4.2. Podpis čtyř.....	40
4.2.1. Funkce postav	40
4.2.2. Interakce postav	41
4.3. Poslední případ.....	45
4.3.1. Funkce postav	45
4.3.2. Interakce postav	46
Závěr	49
Seznam literatury	53

Primární literatura	53
Sekundární literatura	53

Úvod

Vždy mě fascinovala atmosféra viktoriánské doby. Můj první zájem o toto období probudil Jack Rozparovač, což byl vrah z konce 19. století. Za těchto časů se zrodil Sherlock Holmes. Z důvodu neschopnosti Scotland Yardu lidé potřebovali někoho, kdo jim pomůže, a tím byl Sherlock Holmes. Viktoriánští lidé považovali postavu Sherlocka Holmese za skutečnou, i když to byl výplod fantazie z pera již známého autora Arthura Conana Doylea. Autor se touto postavou proslavil po celém světě. Dílo bylo překládáno do několika jazyků. Dostalo se mu uznání i generaci poté, co jeho autor zemřel. Fascinoval lidi po celém světě ve vědecké i literární sféře, a dokonce i v moderní kriminologii.

Spisovatelé si půjčovali postavu Sherlocka Holmese i pro své detektivní romány, například v mé oblíbené knize *Prach a stín* od Lyndsay Fayové z roku 2016. Také se objevil ve filmech či televizních seriálech. Nejznámější televizní seriál nesl název Sherlock od britské televize BBC. Byl vysílán v letech 2010–2017. Postavu Sherlocka Holmese ztvárnil herec Benedict Cumberbatch. Tato série je moderní variace na příběhy Sherlocka Holmese odehrávající se ve 21. století. Dále se inspirovala postavou i herní studia. Vzniklo mnoho počítačových her na základě postavy Sherlocka Holmese. V minulém roce společnost Frogwares vytvořila nové zpracování ke hře Sherlock Holmes: Probuzení, která se staví na původní podání s novější grafikou, hlasovým obsazením a lepší hratelností. Dokonce byl znám i v Asii, kde v Číně byl přeložen i do čínštiny.

Na počest Sherlocka Holmese vznikly i společnosti, které se zabývaly jeho postavou i postavou doktora Watsona. Členové společnosti řešily případy a bavily se o holmesovských knihách. Na základě toho vznikla nová věda holmesologie. Věda, která se zabývá studiem života a díla Sherlocka Holmese.

Práce bude rozdělena na čtyři části s teoretickou částí na začátku a analytickou částí na konci. Analytická část bude zaměřena na postavy ze světa Sherlocka Holmese. První část se bude věnovat literárně historickému kontextu. Druhá část se bude věnovat charakteristice pojmů. Třetí část se bude věnovat jednotlivým postavám. A čtvrtá část se bude věnovat interpretaci postav v raných knihách a jedné povídce.

Cílem mé bakalářské práce bude interpretovat postavy Sherlocka Holmese a dr. Watsona v raných románech od autora Arthura Conana a profesora Jamese Moriartyho v povídce *Poslední případ*. Mým hlavním úkolem bude charakterizovat výše zmíněné

postavy pomocí teorie Daniely Hodrové. Tato teorie zahrnuje pojetí dynamické a statické. Dále vylíčím i inspiraci pro vznik těchto postav a jejich literární životopis. Dalším mým úkolem bude interpretovat postavu Sherlocka Holmese, dr. Watsona a Jamese Moriartyho v románu *Studie v šarlatové*, *Podpis čtyř* a v povídce *Poslední případ*. Dále budu analyzovat dedukční metody Sherlocka Holmese.

Mým vedlejším úkolem bude stručně popsat pojmy detektivní román, postava a metody dedukce. Zmíním se i o adrese Baker Street 221B, tedy adrese bydliště Sherlocka Holmese, která se pro jeho čtenáře a fanoušky stala kultovní záležitostí. Dále stručně charakterizují dobu, ve které žil sir Arthur Conan Doyle. Jako další bude nutné nastínit i život autora, který stvořil Sherlocka Holmese.

1. Literárně historický kontext

1.1. Viktoriánská doba

Viktoriánská doba je součástí atmosféry příběhů Sherlocka Holmese, který je považován za prototyp moderního detektiva. Jeho příběhy měly významný dopad na populární kulturu a literaturu, také zpopularizovaly detektivní žánr. Přispěly k formování moderního obrazu detektiva a jeho role ve společnosti. Sherlock Holmes se stal ikonou, která překročila hranice literatury a stala se součástí národní identity Anglie.

Zatímco je Holmes fiktivní postava, jeho příběhy odrážejí společenské normy a politické klima konce 19. století, období, kdy vládla královna Viktorie. Jeho vlastenecké cítění je vyjádřeno činy.

Holmesovy případy ukazují na rozmanitost a komplexnost viktoriánského Londýna i na širší geopolitické dění doby, kdy Anglie byla světovou velmocí.

Viktoriánská éra se vymezuje lety 1837 a 1901. Tato léta zaznamenala vzestup střední třídy. Pro tuto dobu byly charakteristické významné vědecké objevy, rozvoj průmyslu, změna názorů a mravů. Člověk začal ovládat přírodu, díky vynálezu parního stroje se začaly zkracovat vzdálenosti.¹

Na konci 19. století byla Velká Británie koloniální velmocí. Její expanze vedla přes Indii, Kanadu, Nový Zéland po Austrálii. Přes Indii se pak dostala do oblasti Číny, Malajsie, Afghánistánu a Barmy. Čína v letech 1840–1860 vedla tři opiové války, jejichž výsledkem bylo otevření pěti čínských přístavů a Hong Kongu, který byl pod Britskou nadvládou. To vedlo k velké obchodní příležitosti. Na konci její vlády Britské impérium zabíralo přes 20 procent zemského povrchu.²

V polovině 19. století se Anglie stala industriální velmocí. To přineslo masovou urbanizaci z vesnic do měst a lepší ekonomické a společenské podmínky. Díky velké výstavě v roce 1851 se ekonomicky nadechla a získala lepší obchodní postavení ve světě.³

Politická situace se rapidně zlepšila. Zlepšilo se volební právo, voliči mohli volit tajně za stěnou, aniž by to bylo veřejně zmíněno. Do roku 1884 bylo volební právo rozšířeno do širší vrstvy obyvatelstva (pouze muži) a také docházelo k posílení parlamentu. Mezi lety 1874–1880 byla doba sociálních reforem pod taktikou konzervativní vlády.⁴

¹ WATSON, J.H. Viktoriánská Anglie Sherlocka Holmese. 2005, s. 5

² WATSON 2005, s. 10–11

³ MORGAN, Kenneth Owen. Dějiny Británie. 1999. 410–411

⁴ MORGAN 1999, s. 433–435

S expanzí také souvisely války, proto na konci 19. století došlo k několika významným konfliktům. Mezi ně patřila i druhá búrská válka v Jižní Africe, kde se britská expanze bránila búrským povstalcům.⁵ V té době Británie vedla politiku izolovanosti, ale ta začala být nebezpečnou. Tato válka vzala Británii statut ekonomické velmoci.⁶

V první polovině 19. století měl Londýn pověst ráje zločinců, což pro návštěvníky nevěstilo nic dobrého. Vycházela řada průvodců, kde bylo varování před podvodníky, rváči a vrahy. Situace se zlepšila vznikem londýnské Metropolitní policie Scotland Yard. Ta měla od padesátých až do sedmdesátých let minulého století zásadní vliv na významný pokles kriminality. Koncem 19. století bylo každý rok zatčeno přes 20 000 lidí. Vnímání zločinnosti souviselo s rozšířením distribuce tiskovin a tím i vyšší informovaností veřejnosti. Jejím vlivem také vypukaly po násilných útocích pouličních lupičů mezi lidmi paniky. Největší panika zavládla v roce 1888, kdy se v novinách objevovaly zprávy o vraždách ve Whitechapele. Novináři dali vrahovi přezdívku Jack Rozparovač. Vrah nebyl nikdy dopaden, takže se důvěra ve schopnosti Scotland Yardu vypořádat se s kriminálními živly propadla a jako řešení začaly vznikat soukromé detektivní kanceláře. K těmto okolnostem později vděčil za svou popularitu Sherlock Holmes. Lidé v něj měli větší důvěru než v reálné příslušníky policie, i když to byl jen pouhý fiktivní detektiv.⁷

Rozkvětu se také těšila umělecká tvorba divadlo, hudba i literatura, stále oblíbenější byl sport. Nejenom díky tomu začaly vznikat tzv. gentlemanské kluby, ve kterých se setkávali vzdělanci. I v literatuře se odrážely nové umělecké směry, mezi které patřil i realismus. V tomto období tvořili spisovatelé Charles Dickens, William Makepeace Thackeray, George Eliotová, Oscar Wilde atd. Na konci 19. století byl i významným spisovatelem Arthur Conan Doyle, který stvořil fiktivního detektiva Sherlocka Holmese.

1.2. Arthur Conan Doyle

Z pera Arthura Conana Doylea vznikla série detektivních příběhů o Sherlocku Holmesovi.

Celým jménem se jmenoval Arthur Ignatius Conan Doyle. Narodil se 22. května 1859 v Edinburghu ve Skotsku. Jméno Conan získal po kmotrovi a po křtu získal jméno Ignatius. Jeho otec se jmenoval Charles Altamonte Doyle a matka se jmenovala Mary Foyle Doylová. Byla to irská katolička. Otec byl anglický ilustrátor a akvarelista.⁸ Arthur

⁵ Této války se také zúčastnil Arthur Conan Doyle jako lékař. Následně napsal o búrské válce knihu. Za zásluhy v této válce byl v roce 1902 povýšen do šlechtického stavu.

⁶ MORGAN 1999, s. 444–445.

⁷ WATSON 2005, s. 42–48.

⁸ I přes jejich nesvár svému synovi vytvořil šest ilustrací pro román Studie v šarlatové.

s ním nevycházel kvůli jeho alkoholismu. Měl sedm sourozenců. Studoval na Newingtonské akademii a o dva roky později studoval na internátní škole ve Stonyhurstu, kde vynikal ve sportu, převážně v kriketu a fotbalu. Také rád vyprávěl příběhy, za což dostával jídlo. Už v mládí se u něho projevoval zájem o literaturu, kterou se chtěl učit, ale kvůli nedostatku finančních prostředků se rozhodl jít na univerzitu v Edinburghu, kde studoval lékařství a získal doktorát z oboru medicíny. Zde se setkal s profesorem Bellem, jenž se stal inspirací pro jeho detektivní postavu. Po ukončení studia pracoval jako lékař. V roce 1855 se oženil s Louis Hawkins, se kterou měl tři děti. Během své kariéry lékaře publikoval vědecké statě a studie. Doyle se chtěl stát spisovatelem. Během svého života se také zúčastnil búrské války a expedice do Antarktidy. Měl několik zájmů, zejména o mystično, spirituální jevy a architektonický design. Byl také vášnivým sportovcem. Založil klub zločinců. Doyle, i přes nechuť ke své detektivní postavě, žil spořádaný život. Nakonec zemřel 7. července 1930 ve věku 71 let na infarkt v Sussexu v Anglii.⁹

1.3. Kánon Sherlocka Holmese

Doyle napsal celkem 56 povídek a 4 romány, které byly publikovány v letech 1887 až 1927. Povídky se vydávaly ve *Stand Magazinu*, dnes je najdeme ve sbírkách povídek. V roce 1887 vyšel román *Studie v šarlatové*, v roce 1890 *Podpis čtyř*, v roce 1907 *Pes baskervillský* a v roce 1915 *Údolí strachu*. Do sbírek povídek patří i *Dobrodružství Sherlocka Holmese*, *Vzpomínky na Sherlocka Holmese*, *Návrat Sherlocka Holmese*, *Poslední poklona Sherlocka Holmese* a *Z archivu Sherlocka Holmese*.

1.4. Adresa Baker Street 221B

Jedná se o ikonickou adresu, která byla součástí zrodu legendárního dua Sherlocka Holmese a dr. Watsona.

Zajímavé je, že tato adresa v době Doylovy tvorby neexistovala. Ulice Baker Street se prodloužila až roku 1881. Ulice vedla od Portman Square k Paddington Street a domovní čísla končila osmdesátkou. Watson nevedl skutečnou adresu, aby utajil Holmesovu polohu od pozornosti davu.¹⁰ Od roku 1921 se k Baker Street přičlenila ulice York Place, roku 1930 byla připojena ulice Upper Baker. Tyto ulice dnes doplnili ulici Baker Street, která vede od Portman Square až k Regent's parku. Toto prodloužení poté způsobilo objevení čísla 221.

⁹ FIDO. Martin. Svět Sherlocka Holmese. 2005. s. 32–63.

¹⁰ FIDO 2005, s. 18

Čtenáře lákalo prozkoumat tuto adresu, mezi ně patřil i český spisovatel Karel Čapek. Ten byl zklamaný, když při návštěvě Londýna nenašel dům s touto adresou. Zmínil se o tom i ve svém cestopisu: „*Ovšemže jsem se byl podívat na Baker Street, a vrátil jsem se strašlivě zklamán. Není tam ani stopy po Sherlocku Holmesovi; je to bezpříkladně počestná obchodní ulice, jež nemá vyššího cíle než ústít do Regent's Parku, což se jí po dlouhém úsilí téměř povede. Dotkneme-li se ještě stručně její podzemní stanice, vyčerpali jsme vše, i svou trpělivost.*“¹¹

Dnes na adrese Baker Street můžeme najít muzeum Sherlocka Holmese. Lidé v tomto muzeu mohou vidět repliku Holmesova fiktivního bytu. Zajímavostí je, že ještě než tam vzniklo muzeum, tak na tuto adresu lidé posílali dopisy, které adresovali samotnému fiktivnímu detektivovi. Dopisy obsahovaly žádosti o pomoc. Dnes jsou jako rekvizity součástí muzea.

¹¹ ČAPEK, Karel. Anglické listy. 2022. s. 14–15

2. Teorie

2.1. Detektivka

Sherlock Holmes patří mezi nejznámější postavy detektivní literatury. Je považován za moderního detektiva, protože jeho metody dedukce a pozorovací schopnosti měly zásadní vliv na žánr detektivní prózy. Holmesova popularita ovlivnila vnímání detektivních příběhů.

Slovo „detektivka“ pochází od latinského slova „detegere,“ což znamená odkrývat či odhalovat. Je to „jeden z klíčových žánrů epiky, který líčí proces objasňování tajemného zločinu.“¹² Existuje mnoho definic, například *Encyklopedie literárních žánrů* definuje detektivní žánr takto: „*Detektivka je jedním z žánrů kriminální literatury (tj. literatury věnované problematice zločinu), který líčí proces objasňování tajemného zločinu a její funkce je zábavná.*“¹³

Další definice podle Jana Cigánka zní: „*Detektivní román je literární žánr, jehož důsledně pojatou epickou podstatou je zločin s motivem tajemství. Metodickému vyřešení výchozí epické premisy jsou kompozičně i výrazově podřízeny všechny literární prostředky.*“¹⁴ Základním tématem je tedy zločin, který nese motiv tajemství. Tento zločin musí být vyřešen všemi možnými prostředky. V případě Sherlocka Holmese to je jeho vynikající dedukční metoda, zakládající se na analytickém a logickém myšlení.

V příběhu dominuje otázka „kdo je vrah,“ přičemž odpověď musí najít čtenář, a i fiktivní detektiv. Vyprávění je tedy zaměřeno na vznik, rozvíjení, ověřování a zamítání detektivových hypotetických podezření.

Hlavní postavou v detektivním románu je „detektiv,“ který přebírá romantickou tradici mstitele bezpráví. Detektiv je intelektuálním typem hrdiny, jehož úkolem je řešit a rozluštit záhady. Disponuje také dobrými pozorovacími schopnostmi. Některé detektivní postavy bývají výstřední podivíni. Holmes mezi ně patří taky, nejen kvůli své zálibě v kokainu a hře na housle, ale zejména odměřeným chováním vůči jiným lidem. Správný detektiv musí mít při sobě nepřiliš vnímavého a chápavého partnera, který hraje roli rezonéra a prostředníka mezi detektivem a čtenářem. Sherlock Holmes má svého rezonéra dr. Watsona. V průběhu 20. století se objevuje typ obyčejného detektiva, který je příslušníkem u policie, soukromým detektivem nebo člověkem, kterému spáchaný zločin

¹² MOCNÁ Dagmar / PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie detektivních žánrů*. 2004, s. 106

¹³ MOCNÁ / PETERKA a kol. 2004, 106

¹⁴ CIGÁNEK, Jan. *Umění detektivky: o smyslu a povaze detektivky*. 1962, s. 215

zasáhne do života. Sherlock Holmes je typickým soukromým detektivem, který sám o sobě říká, že je spíše osobním poradcem.¹⁵

V detektivce se také prosazuje personální vypravěč, který hraje úlohu očitého svědka a svědomitého letopisce detektivních případů. U Holmese je to už dříve zmíněný dr. Watson. Jeho vynikající spisovatelské postřehy a záznamy z Holmese udělaly vynikajícího detektiva.

Mezi vedlejší postavy patří vrah či zločinec (u Holmese to je největší a nejhorší zločinec Moriarty, další by mohl být Jonathan Small, Jefferson Hope atd.). O něm se dozvídáme z výpovědí očitých svědků. Úloha detektiva je, pak tohoto vraha či zločince pomocí získaných informací najít, chytit a usvědčit.

Důležitou součástí detektivní prózy je kompozice, která musí být dobře promyšlená tak, aby čtenář zůstal téměř do konce příběhu v napětí a očekávání rozřešení případu. Autor postupuje pozpátku, a to od události k jejímu ztajemnění. Rozuzlení příběhu by mělo být racionálně zdůvodněné, pravděpodobné a plynoucí z indicií, které postupně detektiv získává. Základním kompozičním principem je tzv. „retardace,“ protože autor záměrně identifikuje vraha na konci, i když ho na začátku zná. Také se uplatňuje tzv. skrytá anticipace, rozhodující indicie vedou k usvědčení vraha. Tyto indicie jsou vloženy do textu tak, aby na sebe neupoutaly pozornost čtenáře. Rytmus vyprávění používá kontrast podezření a zamítnutí. Na konci příběhu se objevuje rekapitulační rozhovor mezi detektivem a obviněným. Sherlock Holmes rád poslouchal příčinu onoho spáchaného zločinu. U Doylea je zajímavé i to, že například ve *Studii v šarlatové* rozděluje příběh na dvě části, kde první část věnuje případu a druhou část vzpomínkám vraha.¹⁶

Z kriminálních žánrů má detektivka blízko ke thrilleru. Rozdíl mezi ním a detektivkou je ten, že „thriller“ má za úkol vzbudit čtenářovo emoce, a to nejvíce hrůzu. Pachatel je již už obvykle znám a důraz je kladen na stupňování napětí a vzbuzování hrůzy. Zatímco detektivka nemá v čtenáři vzbudit emoce, ale má nastartovat čtenářův intelekt, protože jak již bylo zmíněno, detektivka je založená na logické analýze a dedukci. Doyleva *Psa baskervillského* můžeme do thrillerového žánru zařadit taky, protože příběh nahání hrůzu.¹⁷

Detektivka už od počátku tíhne k striktním žánrovým pravidlům s vlastními závaznými kánony. Tyto pravidla určil Edgar Allan Poe v detektivních povídkách, proto

¹⁵ MOCNÁ / PETERKA a kol. 2004, s. 106–107.

¹⁶ MOCNÁ / PETERKA a kol. 2004, s. 107

¹⁷ MOCNÁ / PETERKA a kol. 2004, s. 107

je vnímán jako zakladatel detektivního žánru. I když napsal málo povídek, tak v nich ustanovil základní žánrový model, který si propůjčili i autoři z anglického prostředí. Jeho podoba detektivky byla koncipována jako složitá hádanka, která měla ve čtenářích vzbudit jeho dedukční schopnosti. Z anglického prostředí si půjčil tento model jistý Arthur Conan Doyle. Ten použil tento poeovský model pro svého detektiva, který i po své smrti získal své místo ve světě. V intencích Sherlocka Holmesa byla detektivka pojatá jako „intelektuální hra.“ Tento žánr dostal řadu zákazů a nařízení, které mají platnost zákona.¹⁸

Tuto dobu rozšíření a čtenářské popularity detektivky zahájil tedy Arthur Conan Doyle se svým Sherlockem Holmesem. Období Doylovy tvorby se vymezuje koncem první světové války a roku 1930 byl označován jako „zlatý věk detektivky.“ Dalo by se říci, že Doyle stojí na začátku vývojové etapy. Raymond Chandler ho nazval pionýrem v historii detektivky. Jako pionýr měl Doyle své nedostatky, a to primitivnost. Proslulost postavy Sherlocka Holmesa vedla k přecenění Doylova díla. V jeho dílech ožívá tajemné prostředí Londýna z devadesátých let devatenáctého století, a to s jeho budovami z červených cihel, kočáry a nažloutlou mlhou, tedy zplodinami z uhelných kotlů. Toto prostředí ovlivnilo ráz detektivek a mnozí autoři začali psát detektivní příběhy z prostředí Londýna.¹⁹

2.1.1. Metody dedukce

Součástí detektivních příběhů jsou metody dedukce. Jelikož Holmes používá dedukční metody, tak je důležité zde tyto pojmy vymezit.

„Metody dedukce“ se používají v různých oblastech, a to logiky, vědy, kriminalistiky a dalších vědních disciplín. Mezi ně patří i „logická dedukce.“ V této metodě se používá k odvozování nových informací nebo faktů z již známých premis. Deduktivní argumentace se řídí pravidly logického myšlení jako například „modus ponens“ (pravidlo odloučení)²⁰ nebo „modus tollens“ (pravidlo odvozování).²¹ Dále sem patří vědecký výzkum. „Vědecký výzkum“ se využívá na základě obecných teorií nebo hypotéz vyvozovaných z konkrétní predikce, které jsou vyvraceny empirickými důkazy. Další

¹⁸ MOCNÁ / PETERKA a kol. 2004, s. 108

¹⁹ CIGÁNEK 1962, s. 86–87.

²⁰ Máme dva pravdivé výroky (A a B) a jeden z nich má formu implikace a druhý je antecedent této implikace, můžeme uznat za pravdivý i výrok, který tvoří konsekvent implikace. Jinými slovy, pokud A implikuje B a A je pravdivé, pak B musí být pravdivé také.

²¹ Výroky, které již už známé, jako pravdivé mohou být transformovány do nově vzniklých pravdivých výroků. Jinými slovy již už známý výrok můžeme změnit za jiný lepší.

dedukci můžeme využít i ve filozofii. „Filozofická dedukce“ se používá k dokazování logických tvrzení a argumentů na základě myšlení a analýzy. Jako další je „kriminalistická dedukce.“ V oblasti kriminalistiky se tato metoda používá k vyšetřování zločinů a odhalování zločinců na základě analýzy důkazů, svědectví a motivací.

Kriminalistická dedukce je důležitou metodou pro Sherlocka Holmese. Holmese také požívá i několik jiných metod, ale nejvíce vyniká v oblasti kriminální, vědecké, intelektuální i logické. Holmesovo uvažování je vždy správné. Jinými slovy argumentuje pouze na základě poznatků a důkazů, které sám najde. Holmes se nesmí nikdy zmýlit, jinak by nemohl nosit titul nejslavnějšího konzultanta a detektiva.

2.1.2. Rozdíl mezi dedukcí a indukcí

„Dedukce“ je proces odvozování konkrétních informací nebo závěrů z obecných premis nebo znalostí. Je to taková argumentace, jejímž výsledkem je pravda nebo lež. Dedukce se používá k odvozování závěrů z obecných pravidel.

„Indukce“ je proces odvozování obecných závěrů nebo pravidel z pozorování a důkazů. Její argumentace jsou méně spolehlivé než argumentace v dedukci. Závěr argumentů nemusí být správný. Induktivní metoda se zakládá na pravděpodobném tvrzení. Indukce se používá k získávání znalostí z empirických pozorování a důkazů.

2.2. Literární postava

Tato bakalářská práce se zabývá charakteristikou postav, proto je důležité si vymezit pojem literární postavy. Stejně jako u detektivního žánru, tak i u teorie literární postavy existuje mnoho definic. Dalo by se říci, že postava je důležitou součástí příběhů.

Lexikon literárních pojmů definuje postavu jako „fiktivní, objektivizovaný subjekt v epickém a dramatickém díle. Spolu s dějem (akcí) představuje jejich nejzávažnější složku. Podle jejího postavení v syžetu díla a podle jejího významu rozeznáme postavy hlavní a vedlejší.“²²

Bohumil Fořt ve své publikaci *Literární postava, vývoj a aspekty naratologických zkoumání* postavu definuje na základě naratologického zkoumání. Což je podle něj, spolu s dalšími elementy, klíčovou rolí v naratologických kategoriích.

Dále definuje charakterizaci postavy na přímou definici a nepřímou prezentaci. Přímá definice v narativu je taková, že postava může být definována pásmem postav a vypravěče. Čtenář získá informace o postavě pomocí vypravěče. Nepřímá prezentace

²² PAVEL, Libor. *Lexikon literárních pojmů*. 2002, s. 285.

definuje postavu tím, jak o ní vypravěč mluví. Jinými slovy vypravěč nám odhalí její rysy a charakteristiku na základě promluv postav.

Další, kdo vymezuje definici postavy podle typologie je Daniela Hodrová v její knize *...na okraji chaosu. Poetika literárního díla 20. století*. Hodrová definuje postavu takto: „Postava jako nositel děje, určité myšlenky, ideologie, jako funkce textu představuje v literárním díle prvek či složku budovanou prostřednictvím vypravěče či bez jeho prostřednictví v sérii výstupů a promluv, zmínek o ní. O postavě můžeme mluvit jako o určitém subjektu, který je v díle textovou analogií člověka, skutečného nebo smyšleného.“²³

Dále rozděluje postavy na „postavu–hypotézu“ a „postavu–definici.“ Ta „postavu–definici“ definuje takto: „Jestliže postavu–definici v její vyhraněné podobě můžeme charakterizovat jako beze zbytku vysvětlitelnou, explicitní, plně v textu determinovanou, pak postavu–hypotézu charakterizujeme jako vysvětlitelnou jen částečně ne zcela explicitní, neúplně determinovanou.“²⁴ Postavy–definice jsou zřejmé, bez ohledu na to, kolik o nich víme. Neobsahují nic nezjeveného, jsou bez tajemství. Má dané vlastnosti a je definována interakcemi s ostatními postavami. Její nitro se představuje pomocí vypravěče, nebo bez něj pomocí výstupu a promluv. Mezitím „Postavy–hypotézy“ jsou neurčené a neurčité, víme o nich, a zároveň i o nich nevíme. U této postavy je důležité vnímat tuto figuru na základě čtenářovo uvažování, protože je plná hypotéz a domněnek. Jinými slovy postava–hypotéza je postava, která vyjádří své myšlenky a její charakteristiky slouží k formulování různých hypotéz a formulací.²⁵

Také rozděluje postavy na základě „statického“ a „dynamického“ pojetí. Statické pojetí je pojem se sémantickou ukončeností literární postavy a dynamické pojetí je naopak pojem s její sémantickou neukončeností a otevřeností. Statické pojetí postavy se tedy zakládá na neměnném charakteru, které mají stejné vlastnosti a chování, a také nemají vývoj v ději. Dynamické pojetí, se na druhou stranu zakládá na proměnlivosti postav, které se v ději vyvíjejí.

Pro charakteristiku postav je důležitý vzhled, jednání, narativní vědomí, promluva a vlastní jména. „Vzhled“ je vyjádřen popisem a je důležitým charakteristickým prostředkem figur. Pomáhá také identifikovat postavu celým vyprávěním. Dále je důležitým prvkem identity a sebepojetí. Podle Hodrové by měl být vzhled v souladu

²³ HODROVÁ, Daniela a kol.: *...na okraji chaosu. Poetika literárního díla 20. století*. 2001, s. 544.

²⁴ HODROVÁ a kol. 2001, s. 547

²⁵ HODROVÁ a kol. 2001, s. 547

s jejich vnitřními vlastnostmi. „Vzhled“ má být dobře navržen tak, aby byl v souladu s charakterem a podpořil jejich identitu. „Jednání“ postav nám pomáhá tím, že nám dává jejich morální vlastnosti, ideje, názory, postoje, city, motivace a vztah s okolím. Odráží její osobnost, hodnoty a motivace. Postava by měla jednat v souladu se svými hodnotami a přesvědčeními. Věrohodnost a logické myšlení je také důležité. „Narativní vědomí“ neboli její sebe prezentace. Jedná se o sebe prezentaci „Já“ v narativu. Postavy reflektují jejich vnímání a interpretaci vlastní reality. Vědomí je spojené s osobností a dále ovlivňuje chování a rozhodování. „Promluvy“ literárních postav se podílejí na jejich konstituci ve dvou plánech. Mluví tak, aby jejich motivace a cíle byly jasně vyjádřeny. Promluva je důležitou součástí k porozumění vnitřnímu světu postavy. Je prostředkem k rozvoji postav a k vyjádření emocí, myšlenek, motivací. „Vlastní jméno“ je nejdůležitějším klíčovým prvkem identity postavy. Jméno se vybírá postavám tak, aby posílilo jejich vlastnosti a identitu. *„Je také důležitým významotvorným prostředkem, který uvádí narativní světy v souvislosti s reálným světem nebo jinými narativními světy.“*²⁶

²⁶ FOŘT, Bohumil. Literární postava. Vývoj a aspekty naratologických zkoumání. 2008, s. 66–73

3. Literární postavy

3.1. Sherlock Holmes

3.1.1. Historie vzniku a inspirace

Vznik nejslavnějšího detektiva je vskutku zajímavý. Inspirací pro postavu Sherlocka Holmese se stala detektivní postava od E. A. Poea, která nese jméno C. Auguste Lupin, a pak postava od Émila Gaboriaua, která nese jméno Lecoq. Na základě této inspirace Arthur Conan Doyle vytvořil detektivní fiktivní legendu Sherlocka Holmese. Doyle potřeboval získat peníze na svůj román, proto se rozhodl napsat detektivní povídky. Zkombinoval dohromady dosavadní detektivní fikce a propůjčil vzniklé kreaci vlastnosti svého učitele doktora z Edinburské lékařské fakulty dr. Josefa Bella²⁷ zvýraznil jeho rysy, a to logičnost a výstřednost a dal mu jméno Sherrinford Holmes. Protože pocházel z Irska, tak jméno změnil na Sherlock. Půjčil si Poeova bezejmenného vypravěče, čímž stvořil geniální vypravěčskou postavu, kterou pojmenoval po svém sousedovi a příteli z lékařské profese Jamese H. Watsona. A tak roku 1887 napsal první román *Studie v šarlatové*. Řada nakladatelů ho odmítla, a nakonec se spokojil s honorářem 25 liber.²⁸

Studie v šarlatové neměla v té době žádný úspěch. Ten se dostavil vydáním historického románu *Micah Clarke*. Doyle rád psal historické romány, proto začal pracovat na dalším románu z 14. století *Bílá společnost*. Práce byla dlouhá, protože vyžadovala historická studia a finanční hotovost. Doyle se proto pokusil napsat další detektivní román pro časopis Lippincot's *Magazine* s názvem *Podpis čtyř*.²⁹

Podpis čtyř měl velký ohlas a autor, přes značný odpor k psaní, podlehl novým žádostem a od dubna do srpna 1891 napsal šest holmesovských příběhů. Povídky psal na objednávku pro časopis *Strand Magazine*. Když mělo vyjít nové číslo *Strand Magazine*, tvořily se před prodejnami novin dlouhé fronty. Doyle se svěřil své matce, že chce zabít svého detektiva, ale ta si postavu zamilovala natolik, že nechtěla o takovém osudu slyšet. Doyle tak zdrazil svoje dílo v naději, že zájem vydavatelů odpadne. Požadoval za své povídky 1000 liber a ty dostal. Nakonec si to rozmyslel a nechal Holmese zabít v potyčce s profesorem Jamesem Moriartym u Reichenbašských vodopádů ve Švýcarsku v povídce *Poslední případ* roku 1893. V dopise, který napsal svému příteli, zmínil: „*Už mi tak lezl*

²⁷ Bellovy rady pomohly Doylovi vytvořit Holmesovou pátračskou metodu. Dr. Bell zdůrazňoval, že cvičené oko umožní lékařovi stanovit diagnózu, jakmile pacient vstoupí do dveří. Sherlock Holmes v tomto vynikal.

²⁸ ŠKVORECKÝ, Josef. *Nápady čtenáře detektivek*. 1990, s. 31–32.

²⁹ ŠKVORECKÝ 1990, s. 32–33

z krku, že jsem vůči němu choval asi takové pocity jako vůči *pâté de foie gras*, kterého jsem se jednou přejedl, takže i jméno samo mi dnes zvedá žaludek.“³⁰

Londýnský lid to pohoršilo, proto se v ulicích objevovaly davy se smutečními páskami na kloboucích. Před tiskárnou *Strand Magazine* se hromadily věnce. Čtenáři proti smrti Sherlocka Holmese nepřestávali protestovat. Doyle Holmese nevzkřísil, ale dostal se k objevení starých zápisů Dr. Watsona a napsal *Psa baskervillského*. Dostal objednávku z Ameriky a s ní i velkorysou nabídku 5000 dolarů za povídku, kde dojde k zmrtvýchvstání. Toho roku vyšla ve *Strand Magazinu* povídka *Prázdný dům*.³¹

3.1.2. Život

V následující kapitole se budu věnovat životu Sherlocka Holmese. Jeho fiktivní životopis bude založen na teorii badatele Nicka Rennisona (*Sherlock Holmes, životopis, 2007*), který ho poskládal z domněnek a svých hypotéz analýzou příběhů o Sherlocku Holmesovi. Jinými slovy na základě kánonu Sherlocka Holmese vydedukoval jeho život.

Sherlock se narodil 17. června 1854 ve vesnici Hutton le Moors ležící na okraji národního parku v Yorskshire Moors. Holmes o své rodině nijak moc nemluvil. Zmínil se o ní Watsonovi v *Řeckém tlumočnickovi*,³² kde mu říká, že jeho rodiče byli venkovští šlechtici.

O jeho rodině se toho moc neví. Nick Rennison usuzuje, že jeho dědeček se jmenoval Sheridan Holmes, který studoval na škole Harrow, kde studovalo několik generací Holmesů. Během pobytu v zahraničí se seznámil s babičkou Sherlocka, která byla sestrou francouzského malíře Verneta. Dále Rennison usuzuje, že Sherlockův otec se jmenuje William Scott Holmes, který si vzal Violet Mycroftovou a měl s ní dvě děti Sherlocka a Mycrofta.³³

O jeho dětství máme jen malé množství informací. To, co víme je, že se o něho jeho rodina bála. Báli se o jeho duševní a citový vývoj. Watson se i zmiňoval o jeho náhlých změnách nálad ve *Studii v šarlatové*. „*Když dostal záchvat pracovitosti, byl neuvěřitelně*

³⁰ Byl prvním, ale ne zdaleka posledním autorem, co se pokusil zlikvidovat svoji fiktivní postavu, která mu lezla na nervy. Doyle slavným detektivem byl hodně znechucený.

³¹ ŠKVORECKÝ 1990, s. 34

³² Jedna z 56 krátkých povídek o Sherlocku Holmesovi. Byla vydána v časopisu v září roku 1893. Je devátou z jedenácti povídek vydaných v souboru *Vzpomínky na Sherlocka Holmese*. Je to povídka, ve které se objevil.

³³ RENNISON 2007, s. 22

*pilný, někdy však nastala reakce a pak celé dny ležel v obývacím pokoji na pohovce. Od rána do večera nepromluvil snad jediné slovo a jediným svalem nepohnul.*³⁴

Watson se tomu přizpůsobil a bral to jako samozřejmost. Změny nálad ho přepadaly už v raném dětství. Rodiče se báli natolik, že Sherlocka nemohli poslat do školy. Učila ho jeho matka, která ale brzy skonala na souchotiny. Později zemřela i jeho babička na zástavu srdce. Její smrt Sherlocka zasáhla natolik, že musel najít únik z reality v otcově knihovně. Vlivem samoty a odloučení se z Holmese stala nezávislá a uzavřená osobnost. Sherlock nikdy nevyhledával společnost. Jediná osoba, která se k němu mohla dostat, byl jeho bratr Mycroft, kterého si idealizoval. Samostudium ovlivnilo jeho výjimečnou osobnost a měl díky tomu velký rozsah zájmů, kterým se věnoval. Například se věnoval šermířství, boxu, hudbě a divadlu.³⁵

Později studoval na univerzitě v Cambridgi, kde nastoupil na obor přírodní vědy. Školu přerušil, aby se mohl v Londýně stát hercem. V herectví nakonec nenašel štěstí a musel se vrátit domů, kvůli onemocnění svého otce. Otec zemřel a Sherlock se vrátil zpět ke studiu na Cambridge, jenže zde školu nedokončil a vrátil se zpět do Londýna.

V Londýně se stal v roce 1878 detektivním poradcem. Nedostatek klientů zapříčinil, že se toulal po ulicích města. Tohle toulání mu poskytlo znalosti londýnských ulic. Klientelu mu zajišťoval jeho bratr, který byl v britské vládě. Kvůli neschopnosti Scotland Yardu měl dostatek času na svoje chemické experimenty, což mělo za následek, že se v roce 1881 seznámil se svým budoucím přítelem a spolubydlícím dr. Watsonem.³⁶

Holmes vyřešil nespočet případů, dokázal chytit jakéhokoliv zločince. Byl tu ale jeden, který mu vzdoroval. Na jeho jméno Moriarty narazil při případu v parku Phoenix v Irsku. Holmes celý svůj čas věnoval pronásledováním profesora Moriartyho, protože mu několik let unikal, ale nakonec ho dokázal vylákat do Švýcarska ke Reichenbašským vodopádům. Spolu s ním tam měl zemřít i Holmes. Jenže nezemřel, tři roky cestoval po světě na popud jeho bratra Mycrofta, kde musel plnit úkoly pro britskou vládu. Roku 1884 vstal z mrtvých. Po návratu do Londýna moc lidí nevědělo, že se vrátil. V roce 1895 mohl získat případ, který nemohl přijmout. V roce 1896 Watson zaznamenal tři případy. Holmesův zdravotní stav se zhoršoval, což mělo za následek, že se v roce 1903 musel vybrat na odpočinek do své vily na farmě, u pobřeží nedaleko Eastbournu.³⁷

³⁴ DOYLE, Arthur, Conan. A study in Scarlet: Studie v šarlatové. Přeložil Vladimír Henzl. Bilingua crimi. 2007a, s. 33

³⁵ RENNISON 2007, s. 29–42

³⁶ RENNISON 2007, s. 44–65

³⁷ RENNISON N 2007, s. 82–88

3.1.3. Charakteristika

Charakteristika postav v příbězích Sherlocka Holmese je složitá, protože se postavy postupně v ději vyvíjí, až na Moriartyho. V některých povídkách se nachází i nepřesnosti. Ty vedou některé badatele k prošetření příběhů. Další postavy, které také budu charakterizovat v jednotlivých kapitolách, jsou postavy Johna H. Watsona a Jamese Moriartyho. Tuto charakteristiku povedu, podle již zmíněné teorie postavy Daniely Hodrové, na základě postavy–definice, postavy–hypotézy a podle statického a dynamického pojetí postavy.

Jak jsem již zmínila, charakterizovat postavu Sherlocka Holmese je složité. Každý čtenář by usoudil, že jeho schopnosti dedukce a analytického myšlení z něho dělají vynikajícího detektiva, který je schopen odhalit i ty nejsložitější zločiny. Holmes slouží jako důležitý objekt vyprávění dr. Watsona, který přináší do příběhu své geniální myšlení a odhaluje schopnosti, kterými čtenáře zaujme a zapojí ho do děje.

Holmes je také interpretován, jako postava s výraznou osobností a zvláštními rysy. Sherlock, jakožto ochránce práva a fanatik pravdy, je obvykle ješitný a domýšlivý exhibicionista, který se pyšní tím, jak svou genialitou ohromuje okolí, včetně Watsona. Rád si utahoval z Watsona, ale zároveň někdy uvítal i jeho přítomnost a pozornost. Je chladný, analytický a zdvořilý, ale také opovrhne emocemi a společenskými normami. Zajímavé je i to, že žil exkluzivním a excentrickým životem. Měl zajímavé zájmy jako šerm, box, herectví, věda, hra na housle a drogy. Mimo práci byl v běžném životě někdy nepoužitelný. Jeho dalším rysem je jeho neústupnost a odhodlání. Když se mu dostal do ruky zajímavý případ, tak se ho snažil s jistotou vyřešit i přes překážky, se kterými se potkával. Jinými slovy, ponořil se do případu natolik, že nedovolil nikomu, aby mu stál v cestě. Watson o něm také napsal, že byl slušný. Celkově je postava Sherlocka Holmese subjektivním typem postavy. Jeho rozhodování je založeno na subjektivní analýze důkazů a detailů, které sám pak interpretuje. Sherlock je individuální a má svůj vlastní způsob práce.

Dále by bylo Holmese možné charakterizovat jako postavu–hypotézu v závislosti na způsobu, jakým je vnímán a interpretován. Jako typ postavy je Sherlock Holmes detektivním géniem, který má vynikající schopnosti dedukce a analytického myšlení. Sherlock je tajemný a podivínský i charizmatičtější. Je také postavou plnou protikladů a tajemství. To znamená, že postava Holmese je plná hypotéz, a proto jeho tajemnost nutí čtenáře i badatele přemýšlet o jeho životě.

Jeho statická charakteristika by mohla být jeho intelektuální neměnnost. Holmes je génius od začátku až do konce. Jeho metody dedukce se nemění, ani jeho analytické myšlení.

Do dynamické kategorie by mohl spadat svým postojem vůči Scotland Yardu či dr. Watsonovi. O Scotland Yardu na začátku řekl, že jsou neschopní ničemové. Postupem času se jeho postoj vůči nim navíc mění, a to hlavně díky spolupráci s inspektorem Lestradem, který byl skeptický vůči Holmesovým metodám vyšetřování. Holmes zprvu kritizuje jejich neschopnost a způsoby vyšetřování. Později se začnou respektovat a spolupracovat. Jeho vztah s dr. Watsonem se během příběhu taky mění. Holmes o Watsonovi mluví s respektem a obdivem za jeho věrnost a oddanost. Watson mu také pomáhal zlepšit jeho sociální dovednosti, protože Sherlock nebyl zprvu sociální typ. Později si také uvědomuje, jak je pro jeho případy důležitý, hlavně byl přínosem, díky svým lékařským schopnostem a dovednostem. I když se k němu někdy choval chladně či arogantně, pro Holmese byl Watson důležitým společníkem a spolupracovníkem.

Vzhledově je typickým viktoriánským gentlemanem. Watson o něm po prvním setkání píše „*Byl šest stop vysoký, a tak hubený, že vypadal ještě vyšší. Oči měl bystré a pronikavé. Jeho orlí nos dodával jeho tváři výraz ostražitosti a rozhodnosti. I jeho vyčnívající, čtverhranná brada byla známkou energetické povahy. Ruce měl stále potřísněné inkoustem a chemikáliemi. Ale byli to ruce jemné a citlivé.*“³⁸ Z toho vyplývá, že je to vysoký muž s ostrými rysy a s pronikavýma očima. Jak jsem již psala, je to viktoriánský gentleman, který byl obvykle oděn do černého obleku. Tento oblek z něho dělal elegantního a noblesního detektiva.

Holmes je také mistr převleků, které používal pro sledování podezřelých bez jejich vědomí. Změna kostýmu mu umožnila změnit identitu, profesi, účes, hlas, držení těla i mluvu. Například v románu *Podpis čtyř* se převlékl do kostýmu starého námořníka. Jeho herecké schopnosti dokázaly oklamat i samotného Watsona.

3.1.4. Dedukční činnost

Holmesova deduktivní metoda ohromovala samotného Watsona i čtenáře. Jeho metoda byla složitá i prostá zároveň.

Sherlock Holmes měl vyvinutý pozorovací talent a schopnost odvozovat ze zjištěných detailů a jejich souvislostí logické závěry. Odhaloval s přísnou logikou analytiku faktů.

³⁸ DOYLE, 2007a, s. 33

Ve svém vyšetřování se nikdy nemýlil. Už od začátku tušil pravý stav věcí, předpokládal určitý vývoj, svoje domněnky i objevy si nechával pro sebe.³⁹

Holmesova technika, až dodnes slouží, jako studijní materiál skutečných vyšetřovatelů.

Tato technika se nazývá „analytická dedukce“, která mu přinesla schopnost dojít s neomylnou přesností od drobných detailů ke komplexním příčinám.

Do jeho „analytické dedukce“ patřilo detailní pozorování. Například v *Podpisu čtyř* se Watson snažil zpochybnit Holmesovo tvrzení, že, „*je skoro nemožné, aby člověk každodenně používal nějaký předmět a nezanechal na něm stopy své osobnosti,*“⁴⁰ a podá Holmesovi k prozkoumání hodinky, které se nedávno staly jeho majetkem, s výzvou, aby popsal povahu jejich dřívějšího majitele. Holmes následně konstatuje: „*Hodinky jsou zlaté a musely být velmi drahé. Jsou nejméně padesát let staré. Vzadu na plášti mají vyrytý monogram H. W. Na vnitřní straně pláště jsou vyškrábaná čtyři čísla, což odpovídá praxi soudobých zastaváren. Hodinky jsou poškrábané a odřené.*“⁴¹

Za druhé vypracoval škálu možných příčin pro zjištění skutečnosti. „*Monogram H. W. může znamenat, že hodinky mohly patřit příbuzným dr. Watsona nebo cizí osobě, jejíž příjmení také začínalo na W. Škrábance mohly znamenat, že nedbalý majitel nosil hodinky ve stejné kapse jako klíče a mince.*“⁴²

Za třetí eliminoval nejméně pravděpodobné příčiny. Holmes z neutěšeného stavu zkoumaného předmětu vyvozuje, že „*člověk, který nakládá ledabyle s hodinkami za padesát guineí, musí být pěkný nedbalec.*“ Dochází k závěru, „*že člověk, který zdědil tak cennou věc bývá zpravidla dobře zaopatřen. Monogram H. W. by odpovídal jménu samotnému Watsona. Holmes soudí, že pokud jsou hodinky padesát let staré, pravděpodobně patřily Watsonovo otcí, a protože podle tradice cenné předměty dědí nejstarší syn, tak je zdědil Watsonův starší bratr. Zastavárenská značka naznačuje, že majitel býval bez peněz, ale hodinky, jakmile zastavil tak je třikrát znovu vyplatil.*“⁴³

Za čtvrté potvrdil syntézu svých závěrů a pokusil se zrekonstruoval věrohodné vysvětlení. Holmes svůj závěr sloučil do následujícího příběhu: „*Watsonův bratr nebyl*

³⁹ GRYM, Pavel. Sherlock Holmes a ti druzí. 1988, s. 79–82

⁴⁰ DOYLE, Arthur Conan. The Sign of the Four: Podpis čtyř. Přeložil Jan Zábrana. Bilingua crimi. 2007b. s. 19.

⁴¹ RIGGS 2018, s. 15

⁴² RIGGS 2018, s. 15–16

⁴³ RIGGS 2018, s. 17–18

*zrovna pořádný člověk, spíše lajdák a nedbalec. Zpočátku se mu dařilo dobře. Střídal období nouze s obdobím blahobytu, nakonec se dal na pití a zemřel.*⁴⁴

Během své kariéry rozluštil několik kódovacích textů. K tomu použil několik šifer. Například šifra v *Údolí strachu*. Holmes měl v ruce kódovaný vzkaz od Porlocka, komplice profesora Moriartyho v následujícím znění:

„534 C2 13 127 36 31 4 17 21 41
DOUGLAS 109 293 5 37 BIRLSTONE
26 BIRLSTONE 9 47 171“⁴⁵

Holmes se domníval, že šifra odkazuje ke slovům nějaké knihy. Jenže nevěděl, z jaké knihy a z jaké stránky to je. Nakonec si uvědomil, že se musí jednat o rozsáhlou knihu. První číslo odkazuje na stránku 534 a C2 neznámá druhou kapitolu, ale druhý sloupec dané stránky. Čísla za stránkou a sloupcem určují pořadí daného slova ve sloupci, a protože tento ukazatel dosahuje k číslu 293, je zřejmé, že musí jít o dlouhé sloupce. Tato zjištění zužoval okruh knih, které přicházely k úvahu. Watson navrhl, že by zločinec mohl používat Bibli, ale Holmes jeho domněnku zamítl. Holmesovu pozornost upoutala jiná kniha, která vycházela ve stejném formátu, a která byla ve většině domácností, a to Whitakerův almanach. Slova Douglas a Birlstone byla jména. Nebylo možné předpokládat jejich výskyt na jedné stránce almanachu tak jejich jména autor nechal nezašifrované. Tak vyhledali druhý sloupec na straně 534. Dokázali se dostat ke skrytému významu té zprávy, která zní: „*Hrozí velké nebezpečí – může – nastat – třeba – velmi – brzo. Douglas – bohatý – venkovský – teď – v – Birlstone – zámek – Birlstone – důvěřovat – je – naléhavé.*“⁴⁶ Holmes se pak snaží vysvětlit Watsonovi, „*že se chystá nějaké darebáctví proti jistému Douglasovi, který je bohatý venkovský muž, který bydlí na uvedené adrese. „Parlock věří – důvěřovat“ nahradil slovem věřím nebo věřit, a že to je naléhavé.*“⁴⁷

Byl také autorem monografie na téma analyzování stop. Dokázal zkoumáním určit přibližnou výšku, váhu, pohlaví, ekonomický status, a dokonce i mentální rozpoložení osoby, které stopy patřily a někdy dokázal rovnou vyřešit celý případ. Také dokázal určit stopu na základě bláta nebo hlíny. Dokonce napsal pojednání, jak uchovat stopy pomocí odlihtku ze sádry. Také dokázal změřit velikost otisku chodidla a délku kroku. Ve *Studii*

⁴⁴ DOYLE 2007b, s. 23

⁴⁵ DOYLE, Arthur Conan. *Údolí strachu*. 2012 s. 9

⁴⁶ DOYLE 2012, s. 14

⁴⁷ DOYLE 2012, s. 14

v *šarlatové* určil, že podezřelý bude vysoké postavy, neboť vzdálenost mezi šlápěmi zanechávanými pravou a levou nohou je dlouhá. Výšku člověka odvodil z velikosti šlápoty. U stejného případu dokonce zpozoroval typ a míru opotřebování podrážky. Holmes vyčetl, že pachatelem je elegantní muž v loveckých botách se silnými podrážkami.⁴⁸

Při každém případě ohledával tělo, to mu přinášelo poznatky o těle. Nejdříve se ujistil, že je oběť skutečně mrtvá. Pak zjistil příčinu smrti a zkoumal oděv oběti. Pak hledal stopy krve. Ve *Studii v šarlatové* zjistil, že zakrvácená oběť neutrpěla otevřená zranění a krev musí patřit někomu jinému. Dále se ujistil, jestli oběť má u sebe nějaké cennosti. Díky tomu, již ve zmíněném případě, dokázal nalézt vraha na základě nalezeného prstenu. Dále stanovil přibližný čas smrti. Ve *Studii v šarlatové* konstatuje, že oběť je nějakou dobu po smrti, protože má chladné a ztuhlé údy. Dalším vodítkem, jak zjistit totožnost oběti, je tu totožnost vydedukovat. Holmes napsal monografii na téma, jak stanovit povolání oběti podle rukou. Tvrdí, že dokáže identifikovat ruce šindelářů, tkalců, námořníků, výrobců korkových zátek, skladatelů a brusičů diamantů. Dalším vodítkem jsou šaty a místo, kde bylo tělo nalezeno.⁴⁹

Holmes využíval otisky prstů při vyšetřování a dokazování způsobem, který předběhl svou dobu. Význam tohoto odvětví rozpoznal v roce 1894 v povídce *Stavitele Norwoodu*, kdy se Scotland Yard nechal ošálit nastrčeným otiskem, a tak obvinil nevinnou osobu, obvinění Holmes dokázal vyvrátit.⁵⁰

Dále dokázal analyzovat písmo psané na psacím stroji. O analýzu písma se pokusil v *Případu totožnosti*. Holmes pečlivě prozkoumal strojem psané dopisy. Zjistil, že vykazují stejné typografické prvky jako texty psané na stroji v kanceláři dívčina nevlastního otce.⁵¹

3.2. Dr. Watson

3.2.1. Inspirace

Jak již víme, Arthur Conan Doyle se inspiroval skutečnými postavami. V kapitole výše jsem zmínila, že dr. Watson je postava založená na jeho příteli a sousedovi, vykonávající lékařskou profesi, Jamesovi H. Watsonovi. Dále si půjčil od Poea bezejmenného

⁴⁸ RIGGS 2018, s 33–36

⁴⁹ RIGGS 2018, s. 50–54

⁵⁰ Ve skutečnosti vzniklo daktyloskopické oddělení Scotland Yardu v roce 1901, asi dvacet let potom, co se s otisky prstů začalo při vyšetřování pracovat.

⁵¹ RIGGS 2018 s. 81–83

vypravěče. Jeho další inspirace, by mohla být ta, že mu propůjčil i kousek sebe. Stejně jako Doyle je dr. Watson lékař a spisovatel (Kronikář Sherlocka Holmese, sám o sobě mluví, že je také spisovatel).

3.2.2. Život

Tento fiktivní životopis se také skládá z hypotéz, které získal z příběhů Sherlocka Holmese badatel Nick Rennison v jeho knize *Sherlock Holmes, životopis, 2007*.

Celým jménem se jmenoval John Hamish Watson. Narodil se 23. března 1852 v Southsea. Jeho otec Henry Moray Watson byl inženýrem na pobřeží Skotska a později v jižní Anglii, kde se podílel na stavbě majáku. Jeho matka se jmenovala Mary Elizabeth Watsonová (rozená Adamová) a jeho starší bratr se jmenoval Henry. O Watsonově dětství toho moc nevíme, protože o něm nemáme žádné záznamy. Jen ty, které souvisí s jeho dospíváním. Víme, že jeho otec byl velmi zámožný a jeho bratr měl ve škole problémy s pitím a ženami. Chodil do školy ve Winchesteru, jenže tam nebyl dlouho, protože musel odjet do Austrálie. Jejich působení v Austrálii nebylo dlouhé. Vrátili se do Anglie a mladý Watson se vrátil zpět do dalšího ročníku do Winchesteru.⁵²

Roku 1870 odjel z Winchesteru do rodinného sídla, kde strávil krátkou dobu. Poté se vydal studovat na londýnskou univerzitu, kde získal lékařský diplom. Později v roce 1878 se, po promoci na londýnské univerzitě, rozhodl pro kariéru vojenského lékaře. Jako čerstvý držitel diplomu nastoupil jako sekundář do nemocnice sv. Bartoloměje.⁵³

Nejenom Holmes, ale i Watson se věnoval sportu, a to rugby. Tuto informaci Holmesovi poskytl jakýsi Robert Fergusson v příběhu *Upír ze Sussexu*. „*Myslím, že váš přítel Watson hrával rugby za Blackheath v dobách, kdy já dělал obránce v Richmondu.*“⁵⁴

Watson byl v mládí sukničkář a hazardní hráč. Tomu naznačuje Holmesova poznámka „*krásné pohlaví spadá do vaší kompetence*“. Z téhle věty můžeme usoudit to, co víme o jeho milostném životě. Sám říká, že má zkušenosti se ženami různých národností. Jeho hazardní nutkání mu zůstalo až do dospělosti. V příběhu *Na starém zámku v Shoscombe* přiznává, že dostihy ho stojí polovinu jeho invalidního důchodu, který dostával za válečné zranění. Další zmínka, o jeho hazardní činnosti se nachází v *Tančících figurkách*. Holmes

⁵² RENNISON 2007, s. 67–70

⁵³ RENNISON 2007, s. 70–71

⁵⁴ DOYLE, Conan Arthur. Upír v Sussexu. In *Vzpomínky na Sherlocka Holmese*. Brno 1999, s. 84

mu musel uzamknout šekovou knížku v pracovním stole a Watson si musel zažádat o svolení peníze si vzít. To mělo pomoci zabránit mu v povyražení v sázkové kanceláři.⁵⁵

Později na podzim roku 1878 dorazil, jako nový vojenský doktor do Netley v Hampshiru, kde se pokoušel o odbornou přípravu. Po dokončení odborné přípravy byl přidělen k Pátému northumberlandskému pěšímu pluku jako pomocný chirurg. Mluví o tom ve *Studii šarlatové* následovně: „*Po promoci na londýnské univerzitě odjel jsem roku 1878 do Netley na školení vojenských chirurgů. Když školení skončilo, přidělili mne k Pátému northumberlandskému střeleckému pluku jako pomocného chirurga. V té době byl pluk posádkou v Indii, než jsem však k němu dorazil, vypukla druhá afgánská válka. Když jsem přišel k Bombaji, dozvěděl jsem se, že můj útvar prošel průsmyky a že hluboko pronikl na nepřátelské území. Ještě s několika důstojníky, kteří byli na tom stejně jako já, jsem se pustil za svým plukem a šťastně jsme se dostali do Kandaháru. Tam jsem našel svůj pluk a ihned jsem se ujal svých povinností.*“⁵⁶ To dokazuje i to, že tyto zkušenosti mu způsobily obrovské psychické i fyzické problémy, proto roku 1881 odešel z armády a vrátil se do Anglie. V Anglii neměl rodinu ani přátele. Jeho život byl v nejistotě, tu nejistotu také vylíčil ve *Studii v šarlatové*: „*Byl jsem tedy volný jako pták, pokud mi to ovšem dovoľoval můj žold, který činil jedenáct a půl šilinků denně.*“⁵⁷ Naštěstí potkal svého přítele, se kterým sloužil v nemocnici. Ten mu dohodil podivínského spolubydlicího, což později mělo za následek zrození nejznámější detektivní dvojice.⁵⁸

3.2.3. Charakteristika

I dr. Watsona je někdy obtížné charakterizovat. Jedno víme, a to, že je to ten, co nám poskytuje pohled na Sherlocka Holmese. Tzn. že je vypravěčem a kronikářem jeho příběhu, snaží se zachytit události z Holmesovy perspektivy. Dále z příběhu víme, že je důležitým prostředníkem mezi Holmesem a čtenářem.

V textech je prezentován jako pravá ruka Sherlocka Holmese, protože je to spolehlivý a loajální společník. Za jeho klíčovou charakteristiku můžeme považovat jeho narativní hlas. Jak jsem již zmínila, Watson působí jako vypravěč a prostřednictvím jeho perspektivy čtenáři mohou získat pohled do události a do myšlenek Sherlocka Holmese. Jeho objektivní popisy a komentáře hrají klíčovou roli v poskytování kontextu. Dále emotivnost. Watson je emotivnější a empatictější než Holmes. To z něj dělá protiváhu

⁵⁵ RENNISON 2007, s. 72

⁵⁶ DOYLE 2007a, s. 9

⁵⁷ DOYLE 2007a, s. 11

⁵⁸ RENNISON 2007, s. 75–76

k Holmesovi, protože Watson disponuje lidskostí a citlivostí, na rozdíl od Holmese, který je racionální a chladný. Dále má Watson podpůrnou roli. Watson slouží jako Holmesova pravá ruka při vyšetřování. Jeho medicínské a vojenské schopnosti a zkušenosti z něj dělají skvělého společníka. Tyto schopnosti pak uplatňuje při vyšetřování s Holmesem. Celkově by mohl být objektivním typem postavy, protože je spolehlivý. Jeho role je objektivní. Snaží se poskytnout informace a pozorování, které by mohly být pro Holmese užitečné. Dále je během řešení případů profesionální a klidný.

Postavu dr. Watsona bychom mohli charakterizovat dvojím způsobem, jak postavu–definici, tak postavu–hypotézu. V příbězích mu Doyle dal za úkol být vynikajícím pozorovatelem a vypravěčem. Je tedy klíčovým prvkem ve vytváření dynamiky a hloubky postav. Postavou–hypotézou může být díky svým rysům a vlastnostem. Svoji hypotézu udává i čtenář v závislosti na konkrétním příběhu. Watson je napsaný jako spolehlivý, ale někdy má své nedostatky a slabosti.

Dále postavu dr. Watsona můžeme charakterizovat, stejně jako Holmese, buď jako statickou nebo dynamickou postavu. Svou statickou charakteristiku může mít proto, že je stabilní oporou pro Holmese. Tato opora se v příbězích nijak nemění. Od začátku až dokonce je loajální a důležitý, jako podpora Holmese. Do dynamického pojetí by mohl spadat proto, že během svého příběhu vyvíjí svou schopnost lépe porozumět Sherlocku Holmesovi i schopnost vlastní dedukce. Postupem času je jejich vztah hlubší a Watson získává větší respekt k Holmesovi, nejen jako k detektivovi, ale i jako k osobnosti.

Jak jsem již zmínila Watson je reprezentován jako společník a asistent Holmese, jenže postupem času se také ukazuje jako schopný nezávislý jedinec. Na začátku Holmesovi vadila jeho apatičnost, selský rozum a nedostatek představitosti. Holmes si proto z něj dělal legraci, a také ho využíval jako naivního diváka pro své výlevy, kdy se ho snažil přimět, aby uvěřil něčemu, co se mu snaží namluvit. Z toho můžeme usoudit, že byl velmi naivní.⁵⁹ Jenže to se postupem příběhu mění, protože v některých případech Watson koná na základě svých vlastních úsudků. Vyvíjí se například v *Podpisu čtyř*, kde je zdůrazněna Watsonova loajalita a statečnost. Jeho další růst můžeme zaznamenat v povídce *Ďáblovo kopyto*, kde ukazuje nezávislost a schopnost deduktivního uvažování při vyřešování případu, po Holmesově boku. V povídce *Poslední případ* použije Holmesovu metodu, aby zjistil, co se stalo s Holmesem. Nakonec najde dopis, ve kterém mu zanechal cigártašku.

⁵⁹ RENNISON 2007, s. 78

Dále, jak jsem již zmínila, se vyvíjel jeho vztah s Holmesem, který byl čistě profesionální. Při prvním setkání si do oka moc nepadli, protože vůči němu byl Holmes ostražitý. To můžeme vyvodit z *Podpisu čtyř*: „*Jeho neobyčejné schopnosti, pánovité chování a zkušenost, kterou jsem udělal s mnoha jeho mimořádnými vlastnostmi, to všechno mě naplňovalo plachostí a nutilo ke zdrženlivosti.*“⁶⁰ Holmesova arogance a zvláštní zvyky z něj dělaly člověka, se kterým nebylo snadné bydlet. Postupem času jeho zájem o Holmesa rostl. Hodně ho pozoroval a byl zvědavý, jakou práci dělá.

Celkově v průběhu příběhu získává důvěru ve své vlastní schopnosti a více se zapojuje do řešení případů po boku Holmesa. Stává se také sebevědomějším při svých interakcích s Holmesem. Ten ho někdy vyzývá, aby mu poskytl své názory na vyšetřování. Na konci příběhů vyrostl ve vyspělejší a nezávislejší postavu, která kromě loajality, předvádí i svoji vlastní inteligenci a vynalézavost.

3.3. James Moriarty

3.3.1. Život a inspirace

James Moriarty je důležitou postavou v příbězích Sherlocka Holmesa, protože slouží jako intelektuálně rovnocenný soupeř. Arthur Conan Doyle ho vytvořil, aby ukončil život Sherlocka Holmesa, ale nakonec se stal nejikoničtějším záporákem v literatuře.

O životě Jamese Moriartyho toho moc nevíme. Jelikož je to fiktivní postava, tak lze jen tvořit hypotézy o jeho životě. Známe jen to, co nám vypráví Holmes. Moc publikací o jeho postavě není. Našla jsem publikaci, která se zabývá Georgem Boolem a postavou Moriartyho jen v anglickém jazyce s názvem *New Light on George Bool* od autorů Desmod McHale a Yvonne Cohen z roku 2018. Další, co nám dává zmínku o jeho životě, je již zmíněný Nick Rennison v jeho knize *Sherlock, životopis, 2007*. Moriarty se nevyskytuje na začátku děje. První zmínka o něm se objevila v *Posledním případu, Údolí strachu, Prázdný dům, vzpomínka z Nordwoodu, Poslední poklona*.

Je zajímavé, že Doylovy postavy jsou založeny na skutečných lidech. Jak jsem již zmínila, Sherlock je inspirovaný jeho profesorem z lékařské školy, profesorovi Bellovi a dr. Watson po sousedovi jménem Jamese H. Watson. A James Moriarty, jakožto arcinepřítel Sherlocka Holmesa, byl inspirovaný skutečným zločincem Georgem Boolem. Stejně tak jako Moriarty, George Boole byl známý pro svoji práci v logice a matice. To znamená, že Doyle chtěl založit své postavy na čisté logice, protože George

⁶⁰ DOYLE 2007b, s. 7–8

Boole byl zakladatel symbolické logiky. Jestli byl Holmes logický génius na straně práva, tak Moriarty byl logický genius na straně zločinu. Doyle tedy musel, po Boolovi, předat postavě jeho matematické dovednosti, což z něj pak udělalo mistra zločinu.⁶¹

Moriarty je příjmení, které pochází z jihu Irska. Jméno je odvozeno od galského příjmení Ó Muirheartaigh, což znamená, osoba, která je zkušená v námořních cestách. K tomu si vybral jméno Moriarty, což může být přeloženo jako mori-arte, v latině to znamená umění smrti.⁶²

Jeho rodina byla velmi zámožná a pocházela z hrabství Kerry. Je možné, že vlastnili inženýrskou firmu. Doyle svou postavu založil na dvou bratřech se jmény John Francis Moriarty a Michael Moriarty, kteří studovali na Stonyhurst College, což byla jezuitská veřejná škola v severní Anglii. Oba bratři vyhráli Stonyhurstskou cenu za matematiku, nejprve ji získal v roce 1873 John a o rok později Michael. John se již v mladém věku stal vůdčí postavou v irském soudnictví, a také byl jmenován lordem spravedlnosti.⁶³

O Jamesově dětství toho moc nevíme. Lze se o něm jen domnívat. Stejně jako Holmes byl v mládí problémovým dítětem a také se vzdělával doma. Kde získal nebo jak rozvinul svůj matematický talent, se neví. Už v sedmnácti zveřejnil svoji vědeckou práci, za kterou žádal přijetí na univerzitu. Jakožto věřícího, ho nemohli vzít na univerzitu v Anglii. Dostal se na dublinskou Universtiy College, jenže zde nedokázali udržet krok s jeho genialitou. Po skončení studia zveřejnil svoji čtyřletou práci *Pojednání o binomické poučce*.⁶⁴ Holmes o profesorovi Moriartym mluví v povídce *Poslední případ* „*Jeho kariéra byla opravdu výjimečná. Je to člověk z dobré rodiny, dostalo se mu výtečného vzdělání, a navíc ho příroda obdařila fenomenálním matematickým talentem. V jedenadvaceti letech napsal pojednání o binomické poučce, za které sklídl obdiv po celé Evropě. Na základě této práce dostal katedru matematiky na jedné z našich menších universit a všeobecně se soudilo, že má před sebou fantastickou kariéru. Ten člověk však zdědil po svých předcích vskutku d'ábelské sklony. Tíhnutí ke zločinu má přímo v krvi a jeho neobyčejné duševní schopnosti je nikterak nezmírnily, naopak – umocnily je a proměnily ve vážné nebezpečí. V universitním městečku o něm začaly přeskakovat různé temné pověsti, až nakonec byl nucen vzdát se katedry a vrátit se do Londýna, kde působil*

⁶¹ MACHALE, Desmond /COHEN, Yvonne. New Light on George Boole. 2018, s. 610–615.

⁶² MACHALE / COHEN 2018, s. 616.

⁶³ MACHALE / COHEN 2018, s. 616.

⁶⁴ RENNISON 2007, s. 90–92.

jako profesor na vojenské škole. “⁶⁵ ⁶⁶ V tomto úryvku se také dozvídáme, že v mládí byl velmi nadaný matematik, což z něj udělalo nejmladšího profesora na menší univerzitě. Dokonce i v mládí měl sklony k zločinu, což vyplývalo z jeho jednání. Dále se stal profesorem na vojenské škole.

Usoudilo se, že podoba Jamese Moriartyho v Georgovi Booleovi není jen v jeho matematické genialitě, ale i v jeho fyzické podobě. Což dokazuje Moriartyho portrét.⁶⁷ Je zajímavé i to, že se Moriarty, stejně jako Boole, intenzivně zajímal o astronomii. Jejich záliba v astronomii vedla k napsání knihy o planetách a hvězdách. Boole napsal článek týkající se Michellova problému distribuce stálých hvězd v roce 1851. Tento článek se stal srovnatelný s Moriartyho *Dynamika asteroidů*.⁶⁸

Proč si vybral Doyle zrovna Boolea, pro svou postavu Jamese Moriartyho? Na to je složité odpovědět, protože je těžké zrekonstruovat pozadí Moriartyho života. Možná si Doyle Boolea vybra kvůli trestu za nezaplacení dluhu, které ho dostaly do vězení nebo, že se jeho matka narodila mimo manželství. Věrohodnější teorie by mohla být ta, že Booleův bratr Charles byl maniak, který měl sadistické tendence. Jejich konec byl taky stejný. Boole i Moriarty zemřeli v prostředí související s vodou (Myslí se tím to, že Boole zemřel ve vlhkém prostěradle své ženy a Moriarty zemřel pádem do vodopádu).⁶⁹

3.3.2. Charakteristika

Postavu Jamese Moriartyho Doyle vytvořil, aby byl opakem pro Sherlocka Holmese. Je to matematický génius. Jak je již známo, Moriarty rozvinul své schopnosti velmi brzy. Již v jednadvaceti letech napsal *Pojednání o binomické větě*. Jeho dalším pojednáním bylo, již zmíněná *Dynamika asteroidu*. Toto dílo bylo tak složité, že mělo problém najít vědecký časopis, který by mu tuto práci zveřejnil. Nesnažil se svou genialitu propagovat natolik, aby se dostal do Cambridge, Oxfordu nebo do skotských univerzit. Holmes na jeho genialitu také upozornil příslušníky Scotland Yardu. Ti mu nevěřili, jen inspektor McDonald. To znamená, že normální lidé nevěděli o jeho zlotřilé povaze, jen již zmíněný

⁶⁵ DOYLE, Arthur Conan. Poslední případ in: Vzpomínky na Sherlocka Holmese. Brno. 1998, s. 209

⁶⁶ MacHale/Cohen 2018, s. 616.

⁶⁷ Všechny ilustrace k Sherlocku Holmesovi se přisuzuje ilustrátorovi Sydneymu Pagetovi. Ilustrace poskytl pro časopis Strand Magazine, kde se tiskly příběhy Sherlocka Holmese. Při zkoumání portrétu se usoudilo, že Paget se inspiroval skutečnou fotkou George Boolea, která byla pořízena v jeho nemoci v roce 1864. Obličej, ramena a úhly paží a fyzické tvary těchto dvou si byli velmi podobný.

⁶⁸ MacHale/Cohen 2018, 619–620.

⁶⁹ MACHALE / COHEN 2018, s. 623.

inspektor McDonald, dr. Watson a Sherlock Holmes. Sám Holmes s ním měl problémy, což vedlo k jeho psychickému zhroucení.⁷⁰

Charakteristika Moriartyho je zajímavá i složitá zároveň. Stejně jako i v jiných detektivních příbězích, každý detektiv musí mít svého padoucha. Doyle svého padoucha postavil do kontrastu k Holmesovi. Sherlock jako detektiv a Moriarty, jako padouch. Jinými slovy Moriarty je zrcadlový obraz Sherlocka Holmesese. Obě postavy jsou tajemné a inteligentní, jenže Moriarty je více geniální než Holmes. Je to mistr intrik, organizátor, což znamená, že sám se do zločinu nezapojí, místo sebe posílá své druhy. Jeho inteligence, genialita, vznešenost, zlotřilost a bestiálnost svádí padouchy k jeho obdivování. Sám Holmes v povídce *Poslední případ* o jeho geniální osobnosti píše: „*Je to Napoleon zločinu, Watson. Je organizátorem dobré poloviny zla a skoro všeho, co v tomto velkoměstě nebylo vypátráno. Je to génius, filozof, člověk abstraktního myšlení. Má prvotřídní mozek. Sedí nehybně jako padouch uprostřed sítě, ale ta síť má tisíc paprsků a on bezpečně reaguje na sebemenší záchvěv každého z nich. On sám toho dělá málo. Jenom plánuje. Má však spoustu výtečně organizovaných agentů. Má-li být spáchán nějaký zločin, ukraden dokument, nebo třeba vydrancován dům, má-li zmizet nějaký člověk – stačí slůvko profesorovi, a celá věc je zorganizovaná a provedena.*“⁷¹ Jinými slovy by se dalo říct, že postava na tomto základu by mohla být postavou–definicí i postavou–hypotézou. Jako postava–definice je tady popsána „*je to génius, filozof, člověk abstraktního myšlení.*“ Jeho postava je přesně dána. Vytvářet hypotézy bychom mohli ohledně toho, jak zločiny páchá, jak ty zločiny organizuje, jak může páchat tyto zločiny, aniž by ho někdo chytil. Některé jeho motivace a plány jsou nejasné. Holmes říká „*Je organizátorem dobré poloviny zla a skoro všeho, co v tomto velkoměstě nebylo vypátráno.*“ Je zatím on nebo někdo jiný, jaký k tomu měl motiv? Na každém čtenáři je, jak si to interpretuje.

Moriartyho můžeme také charakterizovat na základě statického pojetí. Než dynamickou je spíše statickou postavou, protože jeho postava se nijak nevyvíjí. Je to takový univerzální typ postavy. Doyle mu dal schopnost být geniálním, intelektuálním, dobře organizovaným zločincem od začátku až do konce. Už jako mladý měl nutkání ke zločinu, což definovalo jeho povahu a charakter. Podle Holmesese byl velmi prohaný.

⁷⁰ DOYLE 2005, s. 22

⁷¹ DOYLE 1998, s. 210

Vzhled známe podle ilustrace a popisu samotného Holmese v povídce *Poslední případ*, kde ho popisuje následovně: „*Je mimořádně vysoký a štíhlý, čelo se mu klene ve velkém bílém oblouku a oči má hluboko zapadlé. Chodí hladce oholen, je bledý a vypadá asketicky, ačkoli v jeho tváři zůstalo dodnes i cosi profesorského. Od věčného studia má kulatá ramena, hlavu vystrčenou dopředu a neustále se tak nějak podivně svíjí ze strany na stranu jako nějaký plaz.*“⁷² Z toho soudíme, že je velmi vysoké a štíhlé postavy, tvář má bledou se zapadlýma očima a bez vousů.

⁷² DOYLE 1998, s. 211

4. Román sira Arthura Conana Doylea

4.1. Studie v šarlatové

Jedná se o první román z kánonu Sherlocka Holmese. Dále zjišťujeme, že je to místo, kde se po prvé setkají Holmese s Watsonem. Román je rozdělený na dvě části, v první části se Holmes setká s dr. Watsonem a začnou bydlet na adrese Baker Street 221B. Holmes musí vyřešit případ vraždy v domě na Brixton Road v Lauriston Gardens. Holmes s pomocí dr. Watsona a mladých pouličních dětí zjišťuje, že vrah je Američan Jefferson Hope. Ve druhé části pak najdeme vylíčení jeho příběhu.

4.1.1. Funkce postav

Americké postavy Jefferson Hope, Drebber a Stangerson mají větší působení ději než Holmes. Watson o minulosti Jeffersona Hopa neví nic, protože není stálým vypravěčem děje. Doyle mu dal funkci vraha a také hlavní postavy, jelikož je v druhé části hrdinou svého příběhu. Aby Hope nezastínil slavného detektiva a jeho pomocníka, tak je Doyle musel uvést na scénu včas a to tím, že je musel nejdříve seznámit. Watson nás tím pádem oslovil jako skromný britský hrdina, který mluví sebevědomě. Jakožto začínající vypravěč nám přinesl důležitý seznam vědomostí Sherlocka Holmese, které popsal následovně:

„SHERLOCK HOLMES – co zná a o čem nemá ponětí:

- 1. Znalost literatury – žádná.*
- 2. Znalost filozofie – žádná.*
- 3. Znalost astronomie – žádná.*
- 4. Znalost politiky – žádná.*
- 5. Znalost botaniky – nestejná. Dobře zná belladonnu, opium a jedy vůbec. O zahradních rostlinách nemá nejmenší ponětí.*
- 6. Znalost geologie – zná víc praxi než teorii. Na první pohled rozezná různé druhy půdy. Po jedné procházce mi ukazoval skvrny bláta na svých kalhotách a podle barvy a hustoty bláta poznal, z které části Londýna to bláto je.*
- 7. Znalost chemie – hluboká.*
- 8. Znalost anatomie – přesná, ale nesystematická.*
- 9. Znalost literatury zabývající se zločinem – obrovská. Zdá se, že zná podrobně všechny zločiny, které byly spáchány v tomto století.*
- 10. Hraje dobře na housle.*
- 11. Znamení šermuje a boxuje.*

12. *Má dobrou praktickou znalost britského zákonodárství.*“⁷³

Doyle dál postavu Sherlocka Holmese uvedl jako konzultujícího detektiva. To znamená, že není přímo detektivem na volné noze. Holmes plní funkci detektiva, který je lstivý a intelektuálně nadřazený svému okolí. Má za úkol řešit záhady, se kterými si policie neví rady.⁷⁴ Další postava, která se tady mívá, je postava Gregsona, což je vyšetřovatel ze Scotland Yardu. Jako další vyšetřovatel, který se tu objeví je Lestrade. Naivní detektiv, který si o sobě myslí, jak je chytrý. Jeho funkce je jen okrajová. Pomáhá shánět informace z místa činu. Je to posel, který přinesl Holmesovi případ. Další důležitá postava, která se objeví jen na začátku příběhu, je Stamford. Stamford má důležitou funkci kvůli tomu, že nebýt jeho, tak by se Sherlock Holmes s dr. Watsonem nikdy nesešli. To znamená, že Stamford tu plní funkci seznamovací.

4.1.2. Interakce postav

Interakce postav je v jakémkoliv příběhu důležitá, protože ovlivňuje vývoj příběhu a také jeho rozuzlení. Jak již vyplývá z mé práce, klíčovými postavami jsou Sherlock Holmes a dr. Watson. Jejich dynamika je základem všech příběhů o Sherlocku Holmesovi. Jejich vztah začíná Watsonovým obdivem k Holmesovým deduktivním schopnostem, které jsou pro Watsona velkou záhadou. Ve *Studii v šarlatové* jsou teprve seznámeni. Watson hledá bydlení, což, ho pak zavede k Stamfordovi, který mu pak dohodí podivína Sherlocka Holmese. Jejich první interakce byla plná překvapení, zajímavosti a udivenosti. Stamford je seznámí v laboratoři slovy: „*Doktor Watson – pan Sherlock Holmes, představil nás Stamford.*“⁷⁵ Holmes se s ním obeznámí slovy: „*Těší mě, řekl upřímně a tiskl mu ruku, až to zabořilo. Vy jste byl v Afghánistánu.*“⁷⁶ Dr. Watson byl uchvácený jeho poznámkou. Udiveně poslouchá a pozoruje Holmese, jak vytváří proces z krve. Holmes našel způsob, jak při případu může rozeznat krev pomocí citlivé reakce. Watson mu na toto zjištění říká: „*Nezbývá mi než blahopřát, řekl jsem. Musím přiznat, byl jsem nadšením tohoto člověka neobyčejně překvapen.*“⁷⁷ Z těchto vět lze usuzovat, že jejich první interakce začala pouhým překvapením ze strany dr. Watsona. Dr. Watson se Holmesovi zamlouvá natolik, že mu řekne o bytě na Baker Street. Holmes se chtěl s novým spolubydlícím více seznámit, tak mu pokládá otázky. Ten se na jeho

⁷³ DOYLE 2007a, s. 39

⁷⁴ FIDO 2005, s. 66–67

⁷⁵ DOYLE 2007a, s. 21

⁷⁶ DOYLE 2007a, s. 21

⁷⁷ DOYLE 2007a, s. 23

otázky jen zasměje. Jejich interakce na začátku, je postavená na porozumění tomu druhému na základě pokládaných otázek. Dr. Watson následně povídá Stamfordovi „*Začíná to být zajímavé. Jsem ti neobyčejně vděčný, že si nás svedl dohromady.*“⁷⁸ Už jen z téhle věty víme, že dr. Watson nelituje toho, že se rozhodl dát šanci tomuto podivínovi. Hned po prvním setkání je Holmes na Watsona udělal dojem. Díky tomuto je později jejich vztah založen na porozumění a respektu, který se klene celým kánonem. Holmesův první respekt k Watsonovi se projevil při zpacifikování zločince Jeffersona Hopa.

Jejich pozdější interakce po společném bydlení donutí dr. Watsona přehodnotit pohled na Holmesa. Jeho zvědavost ho vedla k tomu, že Holmesa pozoroval při jeho práci. Dokonce se později přiznává čtenáři, jak zajímavé bylo s Holmesem bydlet, i v době, kdy měl tu svoji náladovost. „*Možná že mne čtenář bude pokládat za zbytečně všetečného, až se mu přiznám, jak tento člověk dovedl dráždit mou zvědavost, a jak často jsem se snažil proniknout krunýřem jeho zdrženlivosti, kterou projevoval ve všem, co se ho nějak týkalo. Ale mě, než odsoudí, ať si vzpomene jak bezúčelný můj život a jak málo v něm bylo zajímavého.*“⁷⁹ Watson sloužil ve válce v Afghánistánu, jako lékař. Tehdy neměl moc příležitostí shledat tak zajímavého člověka, proto se snaží porozumět svému spolubydlícímu.

Další zajímavá interakce mezi Holmesem a Watsonem tkví ve vědomostech a nevědomostech. Dr. Watson je udiven, a zároveň šokován zjištěním, že Holmes nestudoval medicínu. Je i zděšen zjištěním, že Holmes nemá znalosti v literatuře, filozofii, astronomii a politice. Watson, ví o Holmesovi, že je geniální v analytickém myšlení. Toto zjištění mu vstúpilo, že Holmesa je jen člověk z masa a kostí a ne pouhý stroj.

Interakce s Gregsonem je vcelku působivá. Také je důležitá k rozuzlení případu. Je asi jediný ze Scotland Yardu, který si získal Holmesův profesní respekt. Holmes sám dokonce skládá poklonu jeho chytrosti. „*Gregson je nejchytřejší detektiv Scotland Yardu.*“⁸⁰ Jejich vztah je založený na respektu jednoho k druhému. I když mezi nimi panuje respekt, jsou okamžiky, kdy jím sám Holmes pohrdá, protože každý má jiný přístup k práci. Holmes pracuje detailně a systematicky a Gregson zase pracuje tradičním policejním způsobem. Například, když naruší spolu s Lestradem a ostatními ze Scotland

⁷⁸ DOYLE 2007a, s. 27–29

⁷⁹ DOYLE 2007a, s. 35

⁸⁰ DOYLE 2007a, s. 61

Yardu místo činu, tak Holmes začne být hodně ironický a nevrlý. Stalo se to hned při příjezdu do domu, kde se odehrál případ. Holmes rozčílila ztráta stop na cestě, kterou posílali policisté. „*Stádo buvolů by to tu nemohlo víc rozdupat. Nepochybuji ale, Gregson, že jste dovolil, až když jste zjistil, co bylo třeba zjistit.*“⁸¹ Gregson se hájí tím, že měl hodně práce v domě, a ten, kdo měl dávat pozor na venkovní ulice, měl být Lestrade. Holmes následně říká: „*Jestliže pátrání vedou takoví lidé, jako jste vy a Lestrade, třetí tu už toho mnoho nenajde.*“⁸² Už z tohoto úryvku můžeme soudit, že Holmes Scotland Yardem na začátku pohrdá a je vůči nim arogantní a velmi skeptický. Ale to se mění u Gregsona. Holmes respektoval Gregsonovu chytrost, ale ne jeho způsoby vyšetřování. Gregson přesto, že byl zkušený detektiv, často stál v Holmesově stínu, což bylo zdrojem napětí mezi nimi. „*Výborně! řekl povzbudivě Holmes. Opravdu Gregson, nedá se popřít, že děláte pokroky. Z vás ještě jednou něco bude.*“⁸³ I přesto, že byl Gregson v jeho stínu, Holmes poukazuje na Gregsonovu chytrost v řešení případu. Později, ale Holmesova arogance a lhostejnost při vyšetřování Gregsona vyprovokuje natolik, až vybuchne. „*Podívejte se, pane Sherlocku Holmesi, řekl, my všichni rádi uznáváme, že jste chytrý člověk a že máte své vlastní metody. Ted' bychom chtěli vědět víc teorii než kázání. Myslel jsem, že jsem vraha našel, ale zdá se, že jsem se mylil.*“⁸⁴ Holmes je svými dedukčními schopnostmi o krok napřed před Gregsonem.

Dále je jejich interakce založena na základě nedůvěry. Holmes s jeho důvtipem analytickým myšlením působí na Gregsona arogantně. Jelikož jsou jejich dedukční metody založené na jiném principu. Holmes nechce pomoci dopadnout zločince. „*Aniž se vás chci dotknout, musím říci, že pokládám dopadení pachatele za příliš tvrdý oříšek pro policii, a proto jsem vás nepožádal o pomoc.*“⁸⁵ Jak jsem již zmínila výše, nedůvěruje samotné policii. Celkově lze říci, že, i když mají vztah založený na respektu, pořád mezi nimi panuje idea neschopnosti Scotland Yardu. Což je také důvod, proč je vůči Lestradovi a Gregsonovi ironický a arogantní.

Poslední interakce Sherlocka Holmese je se zločincem. Se zločincem se poprvé potkali v kočáru, kde byl Jefferson Hope převlečen za kočího. Tehdy ho Holmes nepoznal. Jejich interakce je tu v souvislosti detektiv a zločinec. Jejich interakce při zatíkání je rychlá a překvapující zároveň. „*Kočí, který se tvářil posupně a vzdorovitě, přistoupil a položil ruce*

⁸¹ DOYLE 2007a, s. 67

⁸² DOYLE 2007a, s. 61

⁸³ DOYLE 2007a, s. 147

⁸⁴ DOYLE 2007a, s. 167

⁸⁵ DOYLE 2007a, s. 169

na zavazadlo, aby pomohl. V tom se ozvalo ostré cvaknutí a Sherlock Holmes vstal. Pánové, řekl vítězoslavně, dovolte abych vám představil pana Jeffersona Hopa.⁸⁶ Hope se snažil vzdorovat, vzteklým řevem. Nakonec ho zpacifikují. Jejich druhé setkání je plné zlosti, záště a překvapení. Po vyprávění příběhu Jeffersona Hopa je jejich interakce založena na základě klidu a litování se. „Zuřivý odpor našeho zatčeného zřejmě nebyl projevem nenávisti k nám. Když poznal, že mu odpor nepomůže, usmál se a prohlásil, že doufá, že při té rvačce nebyl nikdo z nás zraněn.“⁸⁷ Nakonec mu Holmes projeví důvěru, když mu uvolní ručník, kterým měl svázané nohy. Hope naopak začal mít obdiv k Holmesovi. „Jestli je místo velitele policie volné, měl byste je dostat vy, řekl a pohlédl s neskryvaným obdivem na mého spolubydlicího. Stopoval jste mě neobyčejně chytře.“⁸⁸ Později Jefferson Hope vykládá svůj příběh, proč spáchal onen zločin a Holmes ho se zaujetím poslouchá. Holmes je při vyšetřování velmi chladný někdy i odtažitý. Po dopadení zločince tato maska chladnosti a ostražitosti spadne, protože se snaží porozumět jejich způsobu uvažování. Proč spáchal ten zločin? Jaký k tomu měl důvod? Jefferson Hope mu na tyto dvě otázky odpoví pomocí příběhu.

4.2. Podpis čtyř

Tentokrát případ přinese mladá paní Mornstanová. Přišla s žádostí o pomoc, protože jí záhadně zmizel otec, který sloužil v britské armádě v Indii. Léta o něm neměla žádné zprávy, ale před několika měsíci jí začaly přicházet pravidelně perly. Došlo k zjištění, že je dostávala od muže, který je měl posílat jako odškodnění za zmizení jejího otce. Jmenoval se Thaddeus Sholto. Dále od tohoto muže zjišťují, jak její otec zemřel. Během hledání pravdy také dochází k vraždě bratra Thaddeuse Sholta. Holmes s Watsonem se pustí do případu, kde dokonce přijdou do styku s bájným pokladem indického rádži. Ukázalo se, že vrahem je jistý Jonathan Small a jeho adamanský komplic.

4.2.1. Funkce postav

Tak jako ve *Studii v šarlatové* funkce postavy Sherlocka Holmese je stejná. Jeho úkolem je být intelektuálním detektivem a vyřešit případ. Tentokrát, ale nejen to, že má vyřešit vraždu, má také najít poklad. Watsonova funkce už je zde osobitější. Stává se plnohodnotným vypravěčem a pomocníkem. Další postava, která se zde objevuje, je Mary Mornstanová, která přinesla Holmesovi případ. Jinými slovy, její funkce je

⁸⁶ DOYLE 2007a, s. 171

⁸⁷ DOYLE 2007a, s. 287

⁸⁸ DOYLE 2007a, s. 289

zprostředkovací. Muž, který posílal perly paní Mornstanové se jmenoval Thaddeus Sholto. Jeho postava měla za úkol vysvětlit příčinu smrti otce a dovedení k dalšímu případu. Další postavou je postava zločince se jménem Jonathan Small. Z příběhu vyplývá, že má za úkol hrát roli hlavního podezřelého. Ze Scotland Yardu se tam taky mihne postava, ale až v polovině příběhu. Jeho jméno je Athelney Jones. Jeho funkce je tady jen policejní. Přišel vyšetřit případ.

4.2.2. Interakce postav

Interakce Holmese s Watsonem je zde založena na základě porozumění a profesionalitě. Nejenom to, už v *Podpisu čtyř* začínáme registrovat Watsonův strach o Holmesovo zdraví (Holmese si píchá kokain). „Řadu měsíců jsem byl svědkem této procedury, ale přestože jsem si na ni zvykl, nesmířil jsem se s ní. Naopak, den ode dne mě ta podívaná stále víc popuzovala a svědomí se ve mně každou noc bouřilo při pomyšlení, že nemám odvalu proti tomu protestovat.“⁸⁹ Strach o Holmesovo zdraví nesl velice špatně, že kvůli tomu ani nedokázal spát. Nemohl mu s tím jako lékař pomoci, protože by to vedlo k omezování Holmesovi svobody. „Znovu a znovu jsem si slavnostně sliboval, že zbavím svou duši tohoto břemene, jenomže v odměřeném a nonšalantním vystupování mého přítele bylo cosi, co mě vždy znova přesvědčilo že je ten poslední člověk na světě, který někomu dovolí, aby omezoval jeho svobodu.“⁹⁰ Watson respektoval Holmesovo soukromí a jeho zálibu v kokainu, i když ho to tížilo. Nakonec neunesl tu tíhu a rozhodl se pod vlivem vína prolomit mlčení. „Co to dnes bylo, zeptal jsem se, morfium nebo kokain?“⁹¹ Holmes konstatuje, že mu to přispívá k povzbuzení činnosti mozku. Watson na to odpoví: „Považte, ale, řekl jsem vážně, jakou cenu za to zaplatíte! Váš mozek, jak říkáte, to možná povzbudí a osvítí, ale přece jen jde o patologický a morbidní proces, při němž dochází ke stále větší změně tkání, což může jednoho dne skončit trvalou ochablostí. Sám dobře víte, jaká krutá reakce se vzápětí dostaví. Zahráváte si, ale jednou se vám to nevyplatí. Proč máte pro pouhé prchavé potěšení riskovat ztrátu neobyčejných schopností, které jste dostal do vínku? Nezapomínejte, že vám to neříkám jen jako přítel příteli, ale také jako lékař člověku, za jehož zdravotní stav je do jisté míry zodpovědný.“⁹² Watson ze své lékařské praxe soudí, že přítelova záliba může zničit jeho zdraví i jeho

⁸⁹ DOYLE 2007b, s. 7

⁹⁰ DOYLE 2007b, s. 7

⁹¹ DOYLE 2007b, s. 9

⁹² DOYLE 2007b, s. 9

dedukční schopnosti. Watson se bojí o jeho analytické myšlení, protože ví, že je to to nejdůležitější, co má.

Holmes si začíná přiznávat, že potřebuje Watsona a jeho informace a názory. Taddeus Sholto, druhý klient, je vezme do bratrova domu. Ten je nalezen mrtev. V domě, kde museli prozkoumat, co se děje na druhé straně uzamčených dveří. Holmes požaduje Watsonův názor. „*V tomhle je nějaký ďábelský trik, Watsone, řekl a byl tak rozčilený, jak jsem ho ještě neviděl. Co tomu říkáte?*“⁹³ Watson se koukne přes klíčovou díрку a s hrůzou ustoupí. „*Hrůza! Řekl jsem Holmesovi. Co budeme dělat?*“⁹⁴ Holmes začíná chápat, že jeho názor na věc mu může pomoci při vyšetřování. Watsona poté zapojuje do vyšetřování. „*Milý Watsone, pokuste se o malou analýzu sám, řekl s nádechem netrpělivosti. Znáte mé metody. Aplikujte je a bude poučné porovnat výsledky.*“⁹⁵ Watson se tu stává účastníkem detektivní práce. Jejich interakce je důležitá, pro vyšetření záhady. Zde se taky začíná projevovat Watsonova loajalita.

Nejzajímavější interakce postav je mezi Watsonem a Mary Mornstanovou. Watson se do ní, hned na první pohled, zamiluje. „*Její tvář nepřekvapovala pravidelnými rysy ani krásnou pleť, ale bylo v ní cosi líbezného a roztomilého a z velkých očí vyzařovala vzácná oduševnělost a porozumění.*“⁹⁶ Ona našťěstí na konci jeho city opětuje. Watson se nejprve bál, že kvůli sociálnímu postavení nebudou moci být spolu. Kvůli pokladu mohla být Mornstanová bohatá. Watson se kvůli tomu cítil špatně. Chtěl, aby Mornstanová žila v blahobytu. Nemohl myslet na nic jiného. Postavil si mezi sebou a Mornstanovou zeď, kterou nesměl překročit. „*Poklad se ztratil, řekla slečna Mornstanová klidně. Když jsem slyšel její slova a uvědomil si, co znamenají, měl jsem pocit, že se mi z duše vytrácí nějaký nesmírný stín. Sám jsem nevěděl, jak strašné mě ten poklad z Agry tíží, pochopil jsem to teprve teď, když to pominulo. Nepochybně to ode mne bylo sobecké, nelojální a špatné, ale nedokázal jsem myslet na nic než na tu zlatou přehradu, která mezi námi padla.*“⁹⁷ Po zjištění, že truhla je prázdná, se mu velice ulevilo, a cítil, že jejich vztah může být skutečný. „*Chválabohu! Vyhrkl jsem opravdu ze srdce. Podívala se na mě s letmým, tázavým úsměvem. Proč to říkáte? zeptala se. Protože jste pro mne opět dosažitelná, řekl jsem a vzal ji za ruku. Nebránila mi v tom. Protože vás mám rád, Mary, tak vroucně, jak jen muž ženu může mít rád. Ted', když se ukázalo, že neexistuje, mohu vám říci, jak vás*

⁹³ DOYLE 2007b, s. 97

⁹⁴ DOYLE 2007b, s. 97

⁹⁵ DOYLE 2007b, s. 113

⁹⁶ DOYLE 2007b, s. 29

⁹⁷ DOYLE 2007b, s. 251

mám rád. A proto jsem řekl chválabohu. Pak, ale já říkám chválabohu, šeptala, když jsem ji k sobě přitáhl. Ať už ten poklad ztratil kdokoli – já vím, že jsem té noci poklad našel.“⁹⁸

Tady se dozvídáme, jak Watson získal svou první ženu. Později se stane jeho manželkou. Tady máme pěkný příklad, že Watson je emotivním typem postavy. Jejich interakce je důležitá, pro prohloubení charakterizace a k posílení emociální stránky příběhu.

Naopak interakce Holmese s Mary Mornstanovou byla spíše na pomezí klient a detektiv. Holmes mezi ní a sebe postaví zeď. *„Nejdůležitější je nedopustit, aby náš úsudek byl ovlivněn osobními kvalitami klienta, řekl. Každý klient je pro mne jen pouhým číslem, jedním číslem, jedním z faktorů problému. Citové zaujetí je v rozporu s logickým uvažováním.*“⁹⁹ Holmes hned zprvu pozná, že se jedná nevinnou a inteligentní ženu.

Holmes se v příběhu setkává i s jinými postavami. Mezi ně patří Taddeus Sholto, ten je tajemným prvkem, který přinese rozjasnění případu. Jejich interakce je zprvu založena na pomezí detektiv a informátor. *„Mohu vám poskytnout veškeré informace, řekl mužik.*“¹⁰⁰ Po seznámení Sholto poví, že nechce, aby do toho zasahovali policisté. Tak ho Holmes uklidní slovy: *„Pokud jde o mne, řekl Holmes, ať nám povíte cokoli, nikdo jiný se o tom nedozví.*“¹⁰¹ Jakožto detektiv se mu snaží porozumět. Dává mu také najevo, že mu Sholto může plně důvěřovat. Informace, které Sholto poskytl Holmesovi, je zavedly k jeho bratrovi, jenž toho najdou mrtvého. Tady se odehraje zvrát v interakci, kde se Sholto stane neprávem označeným zločincem ze strany Scotland Yardu. Jinými slovy, interakce zločinec a detektiv. Ještě než se to stane, tak ho Holmes uklidní a dá mu radu. *„Nemáte důvod k obavám, pana Sholto, řekl Holmes vlídně a položil mu ruku na rameno, poslechněte mé rady, jeďte na komisařství a ohlaste celou věc policii. Nabídnete jim veškerou pomoc, kterou jim můžete poskytnout.*“¹⁰² Jenže tato rada mu byla zbytečná, protože ho policie pro dostatek důkazu usvědčí z vraždy. Holmes věří v jeho nevinu. *„Netrapte se kvůli tomu, pane Sholto, řekl Holmes, mohu snadno prokázat, že jste nevinen.*“¹⁰³ Jejich vztah se změní v důvěrný. Sholtovi nezbývá nic jiného než Holmesovi věřit, že ho Holmes zbaví z křivého obvinění. Interakce se pak posune k porozumění a víře.

⁹⁸ DOYLE 2007b, s. 251

⁹⁹ DOYLE 2007b, s. 39

¹⁰⁰ DOYLE 2007b, s. 63

¹⁰¹ DOYLE 2007b, s. 63

¹⁰² DOYLE 2007b, s. 103

¹⁰³ DOYLE 2007b, s. 123

Holmesova interakce s policistou ze Scotland Yardu, Altheneyem Jonesem, je vskutku zajímavá. Jejich první setkání u případu je ironické. Jones poukazuje na to, že Holmesova dedukce je jen šťastná náhoda. Nevěří v jeho dedukční schopnosti. Jones věří, že policejní vyšetřovací metody jsou lepší než ty Holmesovi. „*Určitě se na mne rozpomenete, pane Altheneyi Jonesi, řekl Sherlock Holmes klidně. „No ovšem, ovšemže! zafuněl. Vy jste přece pan Sherlock Holmes. Teoretik. Abych si na vás nevzpomínal! Nikdy nezapomenu, jak jste nám přednášel o příčinách, závěrech a následcích v případě té krádeže šperků v Bishopsgatu. Skutečně jste nás tehdy přivedl na správnou cestu, ale jistě dnes připustíte, že to byla spíš šťastná náhoda než dobrá vyšetřovací metoda.*“¹⁰⁴ Z tohoto můžeme zase usoudit, že Holmes se Scotland Yardem nemají dobré vztahy a opovrhují sebou. Jones není moc chytrý. Kvůli Sholtově výpovědi Jones usoudil, že pachatelem je on. Holmes zachoval chladnou hlavu a Jonesovo provokace si nevšímal. I přes toto jednání potřebují jeden druhého. Holmes potřebuje pomoc policie z informačního hlediska a Jones zase Holmesovo logické myšlení. Nakonec se jejich interakce odehrává na základě získávání informací a vzájemné pomoci. Jones je velmi seriózní, což pak má za následek posílení Holmesovi dedukční schopnosti při řešení případu. Jejich rivalita nezobrazuje jenom detektivní práci, ale i studii lidské povahy.

Poslední, s kým se Holmes seznámí osobně, je Jonathan Small. Jde o interakci zločince a detektiva. Holmes se s ním setká při dopadení lodě, v kajutě. Jejich první interakce je založena na zábavě, lítosti a vystrašení. Holmes je veselý, protože chytil Smalla, ale zároveň ho i lituje. „*No tak Jonathane Smalle, řekl Holmes, zapaluje si doutník, je mi líto, že to takhle dopadlo.*“¹⁰⁵ Naopak Small je vystrašený. Byl vystrašený, protože byl spolupachatelem té vraždy. „*Mně taky, odpověděl upřímně, a nevěřím, že se z téhle polizanice tak snadno nedostanu.*“¹⁰⁶ Vraždu nakonec spáchal jeho sluha Tonga. Holmes, ale nemohl proti tomu nic dělat. Musel se k němu chovat jako ke zločinci. I přesto mu chtěl nějakým způsobem pomoc, proto ho požádá o veškeré informace o případu. „*Zatkl vás pan Althelney Jones ze Scotland Yardu. Dopraví vás do mého domu a já vás požádám o pravdivou zprávu o celém případě, Nesmíte, ale nic zamlčet, poněvadž jedině tak pro vás budu moci něco udělat, aspoň doufám. Podaří se mi snad dokázat, že jed působí tak rychle, že Sholto byl mrtev dřív, než vy jste se vůbec dostal do pokoje.*“¹⁰⁷ Holmes se tady

¹⁰⁴ DOYLE 2007b, s. 117

¹⁰⁵ DOYLE 2007b, s. 237

¹⁰⁶ DOYLE 2007b, s. 239

¹⁰⁷ DOYLE 2007b, s. 239

snaží projevit emoce ke zločinci. Chce mu pomoci. Projevuje lidskost k někomu, kdo projevil lítost. Snaží se mu porozumět. Dokonce i Small mu za to poděkuje. „*No dobře mluvil jste se mnou velice otevřeně, ačkoli je mi jasné, že jedině vám mám co děkovat za to, že mám na rukou želízka. Přesto vůči vám necítím žádnou zášť, jednal jste semnou poctivě a čestně.*“¹⁰⁸ Holmes k němu přistupuje s analytickým přístupem i s pochopením pro jeho motivace a minulost. Snaží se ho i povzbudit k pravdě. Jejich interakce odhaluje morální a etické dilema, ale také ukazuje jak komplexní a protichůdné mohou být lidské charaktery.

4.3. Poslední případ

Tuto povídku jsem si vybrala z důvodu konce Sherlocka. Také je to jediná povídka, kde se setká Moriarty s Holmesem. Watson již nebydlí s Holmesem, protože již žije se svou ženou. Po potyčce s neznámým mužem přijde k Watsonovi a pak mu vypráví o svém setkání s Moriartym. Nejenom to, požádá ho, aby ho následoval na cestu po Evropě, aby unikl Moriartyho pronásledování. Mezitím Moriartyho syndikát pozatýkali, ale samotný Moriarty jim unikl. I přes Holmesovy protesty, aby se Watson vrátil zpět do Anglie, pokračovali dál až do Švýcarska. U Reichenbašských vodopádu Watson dostal dopis, ve kterém bylo, aby se dostavil jako lékař pro krajanku, která je nemocná malomocenstvím. Holmes ho pošle do krčmy, kde se s nemocnou měl setkat. Jenže ten dopis byl falešný. Utíkal zpět k vodopádům, ale již bylo pozdě. Pomocí dedukční metody, kterou ho Holmes naučil, našel poslední dopis od Holmese.

4.3.1. Funkce postav

V povídce se objevují tři postavy, a to postava Watsona, Holmese a Moriartyho. Funkce Moriartyho je zřejmá, protože je to nejprohnanější zločinec celé Evropy. Je to zločinec, který velí celému Londýnskému podsvětí. Doyle mu v této povídce dal roli toho, kdo zabije Sherlocka Holmese. Naopak Holmesova role je ta, která má Moriartyho zastavit a zabít. Holmese je tady psychicky na dně. Watson zde hraje roli nejlepšího přítele a společníka. Watson má úkol doprovázet Holmese k jeho zkáze. A dále je jeho úkolem povědět, co se odehrálo mezi Moriartym a Sherlockem. Jinými slovy Watson končí své vyprávění o Holmesovi a jeho dobrodružství.

¹⁰⁸ DOYLE 2007b, s. 259

4.3.2. Interakce postav

Interakce Holmese a Watsona je založena na důvěře a přátelství. Watson má svoji ordinaci a žije se svojí ženou. Občas se sejde s Holmesem a řeší spolu případy. „*Čas od času za mnou sice přicházel, když chtěl mít při některém svém pátrání společníka; takové příležitosti však byly čím dál vzácnější, až konečně roku 1890 mám zaznamenané pouze tři případy.*“¹⁰⁹ I přesto, že se někdy setkají netráví spolu čas tak, jak předtím. Jedno dne přijde Holmes znenadání k Watsonovi domu. Watson svého přítele překvapeně přivítá a hned pohledem soudí, že s ním není něco v pořádku. Vidí, jak je vyčerpán duševně i fyzicky. „*Zarazilo mě, že je bledší a přepadlejší než jindy.*“¹¹⁰ Watson nechápal, proč za ním z ničeho nic přišel.

Holmes ví, že se blíží jeho konec, proto chce své poslední chvíle strávit se svým věrným přítelem a společníkem. Požádá ho, jestli by s ním nechtěl zajet do Evropy. „*Tím spíš vám mohu navrhnout, abyste si se mnou zajel na týden do Evropy.*“¹¹¹ Měl plán, jak chytit Moriartyho a jeho kumpány, proto Holmes musel jet do Evropy. Watsonovi přijde Holmesovo chování divné. Holmes se zeptá Watsona, zdali neví něco o profesorovi Moriartym. Watson řekl, že o něm neví nic. Holmes Watsonova odpověď ani nepřekvapila a říká: „*Ale v tom je právě ta genialita a zázračnost celé věci.*“¹¹² Myslí si, že je to jeho povinnost, říci o něm Watsonovi. A také mu říká, že je to jeho úkol, chytit tak vychytralého zločince. „*Nemohu však složit ruce v klín, Watsone, nemohu klidně sedět v křesle s vědomím, že člověk jako profesor Moriarty se prochází po ulicích Londýna, a nikdo mu nehodí rukavici.*“¹¹³ Holmes potřebuje někoho, komu by se mohl svěřit, proto mu vypráví o Moriartym. Watson je zde pro Holmese spíše psychologem. Watson poslouchá Holmese se zaujetím a dychtivostí. Jinými slovy, jejich interakce v této povídce není založena na profesionální rovině, ale na té osobní, na důvěře a přátelství. Watson je pro něj někdo, ke komu může zajít, když se potřebuje o někoho opřít.

V polovině příběhu souvisí interakce Holmese a Watsona s cestováním po Evropě. Holmes se dokonce bojí o Watsonovo bezpečí, tak mu dá přesné instrukce, jak dorazit na nádraží. „*Dám vám tedy hned potřebné instrukce a prosím vás, milý Watsone, abyste jich uposlechl do písmene, poněvadž teď hrajete se mnou dvousečnou hru proti nejchytřejšímu darebákovi a nemocnějšímu zločineckému syndikátu v Evropě. Tak*

¹⁰⁹ DOYLE 1998, s. 207–208

¹¹⁰ DOYLE 1998, s. 208

¹¹¹ DOYLE 1998, s. 208

¹¹² DOYLE 1998, s. 209

¹¹³ DOYLE 1998, s. 209

*poslyšte! Všechna zavazadla, která si hodláte vzít s sebou, pošlete dnes večer po spolehlivém poslíčkovi na nádraží Victoria, samozřejmě bez adresy. Ráno si objednejte drožku, ale přikážete sluhovi, aby nebral ani první, ba ani druhou, která se mu nabídne. Tou do, které pak nastoupíte, dáte se odvézt na konec Strandu na Lowther Arcade; adresu dáte drožkáři na kousku papíru a požádáte, aby ji nezhazoval. Peníze si připravte předem, a jakmile drožka zastaví, přeběhnete přes Arcade a načasujte si to tak, abyste byl na druhé straně ve čtvrt na deset. Hned u chodníku bude čekat malý krytý kočár s kočím v silném černém plášti, na límci ozdobeném červenou stužkou. Do toho kočáru nastoupíte a přijedete na nádraží Victoria včas abyste stihl rychlík do Evropy.*¹¹⁴

Tyto přesné instrukce dokazují, že se Holmes snažil Watsona ochránit. Záleželo mu na něm natolik, že předem připravil takto propracovaný plán. Také se dá usoudit, že Holmes věděl, že jeho žádost neodmítne. Dalo by se říct, že jejich osobní vztah se přesunul do něčeho velkého, kde se snaží být Holmes ochránářský vůči Watsonovi.

Holmesovi plán nevyšel, protože dostal telegram z Londýna, kde se píše, že Moriarty unikl. Holmes tím pádem měl na zádech terč smrti. Holmes se bojí o Watsonovo bezpečí ještě více tak, mu přikáže, aby se vrátil do Londýna. Watson se rozhodne následovat svého přítele. Došli k Reichenbašským vodopádům, kde se jejich vztah změnil. Jejich interakce zde končí. Watson dostal falešný dopis, který mu měl zabránit být s Holmesem. Musel se vydat do hostince, kde se ubytovali. Jenže marně. Utíkal zpět k vodopádům. Watson byl zděšený, že nemohl vidět svého přítele. Dělal se mu mdlo z pomyšlení, že ho nikdy neuvidí. Watsonův vztah se Sherlockem byl natolik osobitý, že jeho ztráta Watsona velmi poznamenala.

„V záchvatu strachu jsem už běžel vesnickou uličkou a mířil k cestě, po níž jsem teprve před okamžikem sestupoval. Dolů mi to trvalo hodinu. Přes veškeré mé úsilí uplynuly další dvě, než jsem znova octl u Reichenbašského vodopádu. Holmesova alpinistická hůl byla stále ještě opřena o skálu tam, kde jsem ho opustil. Po něm však nebylo nikde ani stopy a všechno moje volání bylo marné. Odpovídal mi jen můj vnitřní hlas, odrážející se s dunivou ozvěnou od okolních skal. Z pohledu na alpinistickou hůl mě zamrazilo a udělalo se mi mdlo.“¹¹⁵ „Stál jsem tam hezkou chvíli, zdrcen hrůzou toho, co se stalo.“¹¹⁶

Holmes chtěl poslední své chvíle prožít s Watsonem. Ale zároveň nechtěl, aby Watson viděl jeho konec, proto ho poslal zpět do hostince, i když věděl, že je to past.

¹¹⁴ DOYLE 1998, s. 214

¹¹⁵ DOYLE 1998, s. 221

¹¹⁶ DOYLE 1998, s. 222

Naopak interakce Moriartyho a Holmese je jiná. Holmes je s jejich prvního setkání v šoku. „*Mám nervy ze železa, Watsone, ale musím přiznat, že to se mnou šhublo, když jsem spatřil na prahu člověka, jímž jsem se v myšlenkách tolik zabýval.*“¹¹⁷ Holmes jím byl posedlý natolik, že nemohl uvěřit, že by se mu někdy naskytla příležitost se s ním setkat. Setkání s ním bylo plné nebezpečí. On sám přiznal, že je v nebezpečí. „*Hned jak vešel, okamžitě jsem si uvědomil svrchované nebezpečím, v němž jsem se ocitl.*“¹¹⁸ Watsonovi pak řekne, že jeho duševní stav po setkání s ním utrpěl. „*Přiznám se, že na můj duševní stav zapůsobil krajně neblaze.*“¹¹⁹ I přes ten strach měl Holmes odvahu se mu postavit. Holmes měl plno protivníku, ale on byl jediný, kdo v něm vyvolal pocit strachu, nejistoty a beznaděje. I přes tyto negativní věci uznává jeho chytrost a inteligenci i to, že je jediný, kdo je chytřejší než on sám. „*Znáte moje schopnosti, milý Watsone, ale přesto jsem byl po třech měsících nucen připustit, že jsem konečně narazil na protivníka, který se mi intelektem vyrovná.*“¹²⁰ Jejich druhá interakce se dostaví na konci u Reichenbašských vodopádů, kde zároveň končí pádem do vodopádu. O jejich interakci se dozvíme jen z dopisu, který zanechal Holmes Watsonovi. „*Poskytl mi aspoň stručnou informaci o metodách, s jejichž pomocí unikal anglické policii a zároveň byl stále obeznámen s dalším naším krokem. Rozhodně potvrzuji vysoké mínění, které jsem o jeho schopnostech utvořil.*“¹²¹ I když jejich konec byl smutný, tak Holmes měl radost ze svého úspěchu, který zahrnoval chycení nejzákeřnějšího a nejchytřejšího zločince.

¹¹⁷ DOYLE 1998, s. 211

¹¹⁸ DOYLE 1998, s. 211

¹¹⁹ DOYLE 1998, s. 213

¹²⁰ DOYLE 1998, s. 210

¹²¹ DOYLE 1998, s. 222

Závěr

Moje bakalářská práce se zabývala postavou Sherlocka Holmese a dr. Watsona v raných románech Arthura Conana Doylea, ve *Studii v Šarlatové*, *Podpisu čtyř* a v povídce *Poslední případ*, kde jsem se zaměřila i na postavu Jamese Moriartyho.

Hlavním cílem mé bakalářské práce byla analýza postav, ke které jsem použila již zmíněné knihy. Dále jsem pro interpretaci postav využila knihy Nicka Rennisona, Josefa Škvoreckého, Ransoma Riggse, Martina Fida, Desmonda MacHala a Yvonne Cohenové. Další důležitou knihu, kterou jsem použila k analýze charakteru postavy, byla kniha od Daniely Hodrové.

K teoretické části jsem použila odborné knihy zaměřené na teorii detektivního románu od Dagmar Mocné a teorii postav od Daniely Hodrové a Bohumila Fořta. K literárně historickému kontextu jsem použila odbornou literaturu se zaměřením historie Anglie od Owena Kennetha Morgana a J. H. Watsona.

Práce byla rozdělena do čtyř částí. V první části jsem se zaměřila na literárně historický kontext, ve kterém bylo mým vedlejším úkolem zmínit historický kontext vzniku díla, základní informace o autorovi a vzniku jeho děl. V neposlední řadě jsem se zaměřila na ikonickou adresu Baker Street 221B. Viktoriánská Anglie byla součástí tvorby Arthura Conana Doylea. Anglie v dobách Sherlocka Holmese byla pochmurná a v ulicích bylo nebezpečno. Chudí lidé neměli dostatek peněz na povyražení, ale bylo v jejich možnostech kupovat noviny, které nebyly tak drahé. Koupili si *Strand Magazine*, kde si přečetli příběhy Sherlocka Holmese. Holmes uchvátil davy lidí natolik, že po jeho konci lidé začali protestovat. Arthur Conan Doyle tehdy stvořil tohoto velkého detektiva nechtěně, dokonce jím byl i znechucen. Mezitím, co samotný autor jím byl znechucen, čtenáři Sherlocka Holmese milovali. Dokonce na počest Sherlocka Holmese založili muzeum Sherlocka Holmese. Arthur Conan Doyle se do historie Anglie dostal díky svým příběhům o Sherlocku Holmesovi. Napsal celkem 56 povídek a 4 romány. Dnes jsou povídky shrnuty do pěti sbírek. Všechny příběhy jsou součástí jedné adresy, kde vše začalo.

Druhá část se věnovala jednotlivým odborným pojmům. Tyto odborné pojmy byly důležité pro vznik postav a jejich utváření ve zmíněných prózách. Nejdříve jsem si vymezila pojem detektivky a poté metody dedukce. Došla jsem k závěru, že podstatou detektivní prózy je zločin, který má být vyřešen detektivem. Detektivovi v řešení případu pomáhá věrný společník. Sherlock Holmes pomocí své inteligence, dedukční a

pozorovací schopnosti řeší případy spolu s dr. Watsonem. Detektivní próza v 19. století tihla k striktním žánrovým pravidlům s vlastními závaznými kánony. Těmto pravidlům dal směr Edgar Allan Poe, který je považován za zakladatele detektivního žánru. Arthur Conan Doyle si půjčil tento model pro svého detektiva Sherlocka Holmese. Doyle vytvořil detektiva, který si získal uznání ve světě až dodnes.

Pro analýzu postav bylo také důležité vymezit pojem samotné literární postavy. Literární postava má několik definic. *Lexikon literárních pojmů* definuje postavu jako fiktivní, objektivizovaný subjekt v díle. Pro děj představuje nejzákladnější složku. Bohumil Fořt definuje postavu na základě naratologického zkoumání. Rozděluje charakteristiku postav na přímou a nepřímou prezentaci. Další, kdo vymezil pojem literární postavy byla Daniela Hodrová. Pro moji práci byla důležitá její definice literární postavy. Rozlišovala postavu pomocí statického a dynamického pojetí. Dynamické pojetí postavy se zakládá na proměnlivosti postav, které se v ději vyvíjejí. Na druhé straně statické pojetí se zakládá na neměnném charakteru, který má stejné vlastnosti a chování a také se nevyvíjí v ději. Dále rozděluje postavy na postavu–hypotézu a postavu–definici. Postavy–definice jsou zřejmé, neobsahují nic nezjevného jsou bez tajemství. Má dané vlastnosti a je definována interakcemi s ostatními postavami. Postava–hypotéza vytváří své myšlenky a její charakteristiky slouží k formulování různých hypotéz a domněnek.

Třetí část se věnovala intepretaci jednotlivých postav z příběhu Sherlocka Holmese. Jednalo se o postavy Sherlocka Holmese, dr. Watsona a Jamese Moriartyho. Mým úkolem bylo provést analýzu charakteristiky těchto postav podle výše zmíněné teorie Daniely Hodrové, dále interpretovat život a vznik těchto postav. Tato intepretace byla důležitá pro utváření postav ve zmíněných prózách ve čtvrté části. Po analýze jsem dospěla k závěru, že někteří badatelé si s charakteristikou postav neví rady. Každý se snažil na základě svých úvah a hypotéz zrekonstruovat životopis Sherlocka Holmese, dr. Watsona a Jamese Moriartyho pomocí kánonu Sherlocka Holmese. Jedním z nich byl Nick Rennison. Ten zrekonstruoval fiktivní životopis Sherlocka Holmes dopodrobna. Dr. Watsonovi věnuje jen malou část. Dále by se dalo říct, že badatelé se věnují jen postavě Sherlocka Holmese a postavu dr. Watsona opomíjí. Postava dr. Watsona je zajímavá díky svým kronikářským schopnostem. Nebýt jeho, tak bychom se o postavě Sherlocka Holmese dozvěděli o mnoho méně. Literaturu o postavu dr. Watsona najdeme jen v malém množství, a to jen ve stručném podání. Naopak životopis postavy Jamese Moriartyho byl z rekonstruován dopodrobna v knize *New Light on George Boole* od Desmonda MacHala a Yvonne Cohenové. Autoři se pokoušeli poukázat na podobnost

Jamese Moriartyho s žijící osobou George Boola. Oba byli geniální matematici. Dokonce i jejich smrt byla podobná.

U Sherlocka Holmese bylo také zajímavé analyzovat jeho dedukční činnost, která měla významný dopad na moderní kriminalistiku. Holmesova schopnost odvodit závěry z pozorování detailů inspirovala mnoho kriminalistů. Sherlock Holmes měl vyvinutý pozorovací talent a schopnost odvozovat ze zjištěných detailů a jejich souvislostí logické závěry. Odhadoval s přísnou logikou analytiku faktů. Jeho dedukční činnost uchvátila samotného dr. Watsona i čtenáře.

Analyzovat charakteristiku postav bylo složité. Snažila jsem se jí rekonstruovat pomocí teorie Daniely Hodrové. Každá z postav je specifická ve svou dynamikou a statikou. Sherlock Holmes svůj vztah vyvíjí s dr. Watsonem. Na začátku příběhu se teprve seznamují. Postupem času si Holmes uvědomuje, že dr. Watson je pro něho důležitý z profesionální i osobní stránky. Naopak dr. Watson se vyvíjí ve svých dedukčních schopnostech. V některých případech používá své lékařské dovednosti. V povídce *Poslední případ* použije metodu, kterou se naučil od Holmese. Pozorování a poslouchání Holmese při případech z něho udělalo nezávislou osobu. U Jamese Moriartyho je to jiné, on není dynamickou postavou, ale spíše statickou. Moriarty se nijak nevyvíjí, je to zákeřný, inteligentní zločinec od začátku až do konce. Statickou postavou je i Holmes s Watsonem. Holmes své dedukční metody nijak nevyvíjí, pořád je to génius, od začátku až do konce. Watson svým statickým pojetím je oporou pro Holmese. Je to společník, který s ním je od začátku až do konce. Usoudila jsem, že každý čtenář si vytváří svou vlastní hypotézu o těchto postavách. Dále jsem jednotlivé postavy charakterizovala podle teorie postavy–definice a postavy–hypotézy. Zde jsem došla k závěru, že každý čtenář vytváří své hypotézy o dané postavě podle příběhu.

Ve čtvrté části jsem měla za úkol analyzovat součinnost postavy Sherlocka Holmese s dalšími postavami. Snažila jsem se interakci Sherlocka Holmese s ostatními postavami analyzovat pomocí ukázek. Jednalo se o ukázky z knih *Studie v šarlatové a Podpis čtyř* a z povídky *Poslední případ*, která se nacházela ve sbírce *Vzpomínky na Sherlocka Holmese*. Analýza mě dovedla k tomu, že vztah mezi Holmesem a Watsonem je velmi osobitý a plný zvrátů. Holmes svým brilantním intelektem a dedukční schopností a Watson, jako loajální společník a vypravěč jejich příběhů tvoří duo, které je nejen ústředním bodem detektivních záhad, ale představuje i hluboké přátelství a vzájemnou důvěru. Jejich vztah je zobrazen na doplňujícím se principu. Holmesův analytický přístup je vyvážen Watsonovou empatií a lidskostí. Vztah Sherlocka Holmese s Jamesem

Moriarty je naopak zajímavý z intelektuálního a soubojového hlediska. Moriarty jako „Napoleon zločinu“ je velmi inteligentní zločinec. Je hlavním antagonistou pro Holmesa a také intelektuálním rivalem. Jejich vztah se vyvíjel od vzájemného uznání schopností až po smrtelný souboj u Reichenbašských vodopádů, který byl posledním vyústěním jejich konfliktu. Jejich boj symbolizoval kontrast dobra a zla, práva a bezpráví a hranici mezi genialitou a zvrhlostí.

Seznam literatury

Primární literatura

- DOYLE 2007a – Arthur Conan DOYLE: A study in Scarlet: Studie v šarlatové. Přeložil Vladimír Henzl. Bilingua crimi. Praha 2007
- DOYLE 2007b – Arthur Conan DOYLE: The Sign of the Four: Podpis čtyř. Přeložil Jan Zábrana. Bilingua crimi. Praha 2007
- DOYLE 1998 – Arthur Conan DOYLE: Poslední případ. In: Vzpomínky na Sherlocka Holmese Brno 1998
- DOYLE 1999 – Arthur Conan DOYLE: Upír v Sussexu. In: Z archívu Sherlocka Holmese. Brno 1998

Sekundární literatura

- CIGÁNEK 1962 – Jan CIGÁNEK: Umění detektivky: o smyslu a povaze detektivky. Praha 1962
- ČAPEK 2022 – Karel ČAPEK: Anglické listy. Praha 2022
- FOŘT 2008 – Bohumil FOŘT: Literární postava. Vývoj a aspekty naratologických zkoumání. Praha 2008
- FIDO 2005 – Martin FIDO: Svět Sherlocka Holmese. Brno 2005
- GRYM 1988 – Pavel GRYM: Sherlock Holmes a ti druzí. Praha 1988
- HODROVÁ a kol. 2001 – Daniela HODROVÁ a kol: ...na okraji chaosu. Poetika literárního díla 20. století. Praha 2001
- MACHALE / COHEN 2018 – Desmond MACHALE / Yvonne COHEN: New Light on George Boole. Atrium 2018
- MOCNÁ / PETERKA a kol. 2004 – Dagmar MOCNÁ / Josef PETERKA a kol.: Encyklopedie literárních žánrů. Praha – Litomyšl 2004
- MORGAN 1999 – Kenneth Owen MORGAN: Dějiny Británie. Praha 1999
- PAVEL 2002 – Libor PAVEL: Postava. In: Lexikon literárních pojmů. Olomouc 2002
- RENNISON 2007 – Nick RENNISON: Sherlock Holmes. Praha 2007
- RIGGS 2018 – Ransom RIGGS: Sherlock Holmes pod lupou. Praha 2018
- ŠKVORECKÝ 1990 – Josef ŠKVORECKÝ: Nápady čtenáře detektivek. Praha 1990
- WATSON 2005 – J. H. WATSON: Viktoriánská Anglie Sherlocka Holmese. Průhonice 2005